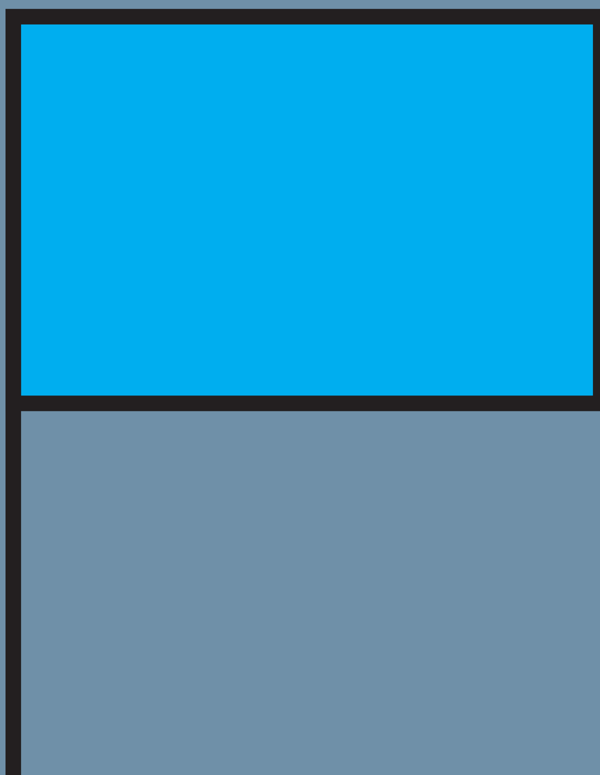
FÖRSVARSMAKTEN

Handbok
Armé - Ledning

2016

HANDBOK

Handbok
Armé - Ledning

AH Ledn 2016

HANDBOK

Bilder på omslaget: MSS och Grafisk Produktion, FSV
Grafisk bearbetning: MSS. Omslag: Grafisk Produktion, FSV
Produktionsid: 160419-011
Produktionsformat: Word
Publikationsområde: ARMÉ
Tryck: Trycks (kopieras) av OrgE vid behov.

VIDAR-handling: **FM2016-6306:3**

Beslut om fastställande av Handbok Armé - Ledning 2016

Handbok Armé - Ledning 2016 (AH Ledning 2016) fastställs att gälla från och med 2016-07-01. Publikationen har inget registrerat M-nr.

Följande upphävs 2016-07-01:
MSR 1-2 Ledning FU 2013, MSS skrivelse 2013-04-24 13902.90325, gällande från 2013-04-24.

Publikationen tillgängliggörs genom publicering på intranätet Emilia.

Detta beslut är fattat av generallöjtnant Anders Silwer. I den slutliga handläggningen har som föredragande deltagit generalmajor Karl L E Engelbrektson.

Anders Silwer
C PROD

Karl L E Engelbrektson
Arméchef

REVIDERING – ÄNDRINGSLOGG

Nr	Mom	Omfattning	Datum föredragning Beslut av	VIDAR - handling nr
0		Ursprunglig fastställelse.	2016-06-10 C PROD	FM2016-6306:3

Sida avser sidnummer i den rättade versionen.
Ändringar i texten framgår av ändringsmarkör.

Kom ihåg!

Om du läser denna publikation i pappersform – kontrollera att du har den senaste utgåvan. Fastställd och gällande utgåva finns alltid publicerad på Försvarsmaktens intranät.

Avvikelserapportering, förslag och behov att förtydliga, ändringar och dylikt sammanställs publikationsområdesvis och sänds till Markstridsskolan (MSS). Inkommande avvikelser följs upp och återkopplas till berörda.

Förord

Kärnan i armén är väpnad strid på marken mot en kvalificerad motståndare.

Striden präglas av fysiska och psykiska påfrestningar, osäkerheter och en aktiv motståndare. Därför bygger ledningen på uppdragstaktik som medger att vi kan ta initiativ på alla nivåer, hålla ett högt tempo, snabbt utnyttja motståndarens svagheter och därmed komma innanför dennes beslutscykel. Ledningen ska utgå från en gemensam målbild vilket ger möjlighet att fatta beslut på den nivå där behov och möjligheter uppstår. Detta leder till att friktioner och händelseutvecklingar kan hanteras utan onödiga tidsförluster, vilket gör att vi kan ta initiativet och agera.

Arméchefen ansvarar, med stöd av MSS och övriga organisationsenheter inom eget ansvarsområde, för Försvarsmaktens publikationer som rör ledning, genomförande av verksamhet eller förhållningssätt i övrigt inom arméstridskrafterna och inom markstrid, även för övriga stridskrafter avseende generell art.

Arméreglemente Taktik (AR Taktik) utgör grunden och anger det förhållningssätt som ska tillämpas. *AR Taktik* beskriver de taktiska grunderna för svenska markstridskrafter och genomförandet av markoperationer på taktisk nivå.

Taktik, stridsteknik och grunder för ledning samt övriga funktioner vid förband beskrivs i *Arméhandböckerna (AH), Markstridshandböckerna (MSH)* och *Förbandshandböckerna (FH),* vilka kravställs av *AR Taktik*. Dessa handböcker utvecklar och kompletterar vad som anges i *AR Taktik,* i syfte att skapa en ökad tydlighet, ett samordnat uppträdande, effektivt resursutnyttjande samt att underlätta ledning och kontroll före, under och efter strid eller övrig insats, oavsett konfliktnivå.

Arméhandboken består av ett antal publikationer som innehåller grunder och som ger anvisningar, riktlinjer, råd och rekommendationer för tillämpning av regler, bestämmelser och förhållningssätt inom arméstridskrafterna. Arméhandboken riktar sig främst till chefer, stabsmedlemmar och förband. Ansvaret för tillämpning åligger samtliga chefer och övrig personal som utbildar, tränar, genomför insats och utvecklar på alla nivåer.

Arméhandboken bygger till stor del på den tradition och det arv armén har från tidigare verksamhet, publikationer och anvisningar. Arméhandboken ska användas i utbildning samt vid lösande av uppgifter nationellt och internationellt i syfte att säkerställa att våra soldater, chefer och förband motsvarar de krav som statsmakterna och rikets försvar kräver. Arméhandboken utgör även grunden för fortsatt utveckling.

De råd, riktlinjer och rekommendationer som anges handboken bör alltid följas om inte särskilda skäl föreligger för att genomföra verksamheten på ett annat sätt.

De begrepp, kommandon och tecken som beskrivs i Arméhandboken får inte ges annan innebörd.

Innehållet i denna publikation omfattas inte av sekretess.

Inledning

Arméhandbok Ledning (AH Ledning 2016) syftar till att likrikta ledning och begrepp vid ledning vid våra arméstridskrafter och markstridsförband oavsett nivå, truppslag eller vapengren.

Arméhandbok Ledning vänder sig främst till

- chefer och stabsmedlemmar vid armé- och markstridsförband,
- elever under utbildning till chefer och stabsmedlemmar vid armé- och markstridsförband samt
- utbildare, tränare och utvecklare vid Försvarsmaktens förband, skolor och centra.

Stridsuppgifter, övriga uppgifter, funktionsuppgifter samt elduppgifter definieras i *AH Ledning*. Övriga definitioner och förkortningar hänvisas till *AH Begrepp och förkortningar*.

Särskilda fördjupningar och tillämpningar för olika nivåer av förband återfinns i respektive del av *Markstridshandboken (MSH).* Förbandstypvisa tillämpningar återfinns i respektive *Förbandshandbok (FH).* Materielvisa tillämpningar återfinns bland annat i publikationer avseende materiel och skjutning.

Avseende stabstjänst och arbetsmetodik hänvisas till gällande publikationer för respektive förbandstyp och nivå.

Avgränsningar har gjorts avseende översättning till och från engelska. Eftersom det ligger en viss svårighet i att direkt översätta Natos stridsuppgifter till svenska, hänvisas till *Standard Nato Agreement, STANAG, 2287 Task verbs*.

Vad gäller övriga Natobegrepp hänvisas till *Allied Administrative Publication, AAP 06.*

Förbandssymboler utgår från *Allied Administrative Publication, AAP 06 samt US Department of Defense (DOD) Standards, MIL-STD-2525D.* De beteckningar på lägeskarta som saknas i *AAP 06* eller *MIL-STD-2525D* utgår från *StabsR 2 FU 1998*.

Innehåll

1. Ledning

1.1 Ledning och ledarskap

Ledning är att inrikta och samordna tillgängliga resurser så att de åstadkommer de effekter som krävs för att lösa tilldelat uppdrag eller uppgift.
Nomen OP 2015

Ledning är den funktion som inriktar och samordnar tillgängliga resurser för att åstadkomma de effekter som definieras i uppgiften (uppdraget) med dess syfte. Ledning och ledarskap utgör tillsammans de två funktioner som krävs för att leda verksamhet. Förenklat kan sägas att ledning ska avgöra vad som bör göras medan ledarskapet ska se till att detta blir utfört.

Chefer tillsätts av organisationen, medan förtroendet att vara ledare ges av omgivningen. Chefer förser människor i deras omgivning med mål och riktlinjer. Chefers ledarskap ska inspirera och bidra till motivation och initiativkraft.

Att vara chef utgår från befälsrätten, vilken är reglerad i författning. Den innebär rätten, men också skyldigheten, att i tjänsten föra befäl.

Ett gott ledarskap grundläggs vid utbildning och träning samt bidrar till att utveckla en god förbandsanda. En av de viktigaste uppgifterna för en chef är att skapa sammanhållning och förtroende inom ett förband. En militär ledare bedöms efter sin militära professionalism och sitt moraliska handlande i svåra situationer. Den som är villig att ta ansvar och prövas som chef och ledare är ett gott föredöme.

Chefer utövar ledarskap så att det bidrar till en anda av samarbete, utrymme för initiativ och handlingskraft. Personal som löser uppgifter med livet som insats måste respekteras som individer och visas stor omsorg. Chefer måste stödja och hjälpa sina underställda när så krävs. För att få förtroende måste chefer kunna ha naturliga, meningsfulla och trovärdiga samtal i dialogform med sin personal.

Chefen utövar ofta ett indirekt ledarskap. Detta ledarskap utövas via underställda chefer. Faktorer som är av särskild vikt för en indirekt ledare är att vara tydlig och kommunicera vilka mål som ska uppnås. Även vad den indirekte ledaren värderar och anser som mycket viktigt ska kommuniceras. Att vara ett föredöme och utföra ett antal symbolhandlingar är även det viktiga beslut och handlingar. Det behöver finnas ett förtroende mellan chefen och dennes underställda chefer.

Var och en, oavsett grad och ställning, måste vara medveten om betydelsen av initiativ. Passivitet leder till förlorade möjligheter och det får oftare allvarligare konsekvenser än misstag i fråga om val av tillvägagångssätt. Beredskap att agera och ta initiativ är centralt i vår doktrin. Uppdragstaktik är grunden för ledning inom Försvarsmakten och ska prägla ledarskapet.

1.2 Ledningsprocessen

Ledning syftar till att samordna mänskligt agerande och resurser av olika slag i komplexa och dynamiska situationer så att eget och överordnat mål uppnås. Ledning består av *inriktning och planering, samordning av genomförandet, uppföljning* samt *värdering*.

> *Inrikta och inriktning syftar till att på ett övergripande sätt styra och sätta mål för verksamheten.*
>
> *Nomen OP 2015*

Inriktning och planering innebär att formulera ett beslut i stort för hur verksamheten ska bedrivas intill dess att uppdraget är löst. Beslutet innehåller en målbild och en genomförandeidé. Beslutet ska kompletteras med riktlinjer och underlag för order.

Underlag för order ska ge inriktning om indelning, gruppering, uppgifter, stöd och gränser. Planering innebär att det är viktigare att förbereda sig för många tänkbara händelseutvecklingar än att detaljplanera för en viss önskad utveckling. Planering förutsätter dialoger mellan chefer på olika nivåer.

Planering omfattar analys av utgångsvärden som leder till överväganden vilka utgör grund för beslut. Viktigt i all planering är att anpassa denna så att mesta möjliga tid ges till underlydande chefer och förband för deras förberedelser. Chefens viktigaste uppgift under planeringen är att ange slutmålet som ska uppnås i form av en målbild.

Planeringen grundar sig också på den analys och värdering av läget som ständigt pågår. En genomtänkt och tydlig plan minskar behovet av detaljerad styrning och kan kompensera för ledningsbortfall eller brister i ledningssystemet.

Planering övergår till *samordning av genomförandet* när planen övergår till order.

> *Samordning är att optimera nyttjandet av resurser i tid och rum så att uppsatta mål kan nås på avsett sätt.*
>
> *Nomen OP 2015*

Samordning av genomförandet innebär att verkställa planen. Detta görs genom att utarbeta order samt följa upp och vid behov styra genomförandet av planerad verksamhet genom exempelvis stridsledning. Order ges efterhand och får inte fördröja verksamheten. Planen omsätts till order efterhand och i omfattning som anses lämpligt.

Att samordna genomförandet innebär att samordna verksamhet i tid och rum enligt beslut i stort – att stridsleda. Beroende på läget regleras uppgifter, resurser och handlingsregler med hänsyn till exempelvis tidsförhållanden och syftet med striden.

Stridsledningen underlättas av genomtänkta och förberedda referenssystem och oleat som anger mål, gränser, platser, områden med mera som alla kan relatera verksamheten

till. Stridsledning kan innefatta högre eller lägre grad av samordning beroende på exempelvis motståndarens stridsvärde.

Stridsledning får inte endast utgå från planen utan måste i första hand genomföras så att målbilden uppnås. Detta är en av chefens viktigaste uppgifter under genomförandet. En förutsättning för att kunna göra en sådan anpassning är en fungerande uppföljning.

Genom **uppföljning** kontrollerar chefen att verksamheten bedrivs så att angivna mål kan nås samt att vid behov nya beslut kan fattas i tid. En fungerande uppföljning kräver att chefer, med stöd av planen, kontinuerligt följer upp händelseförloppet, analyserar och utvärderar situationen i förhållande till planen, samt vid behov fattar nya beslut.

För att lära och utveckla ska ständig *utvärdering* genomföras. Utvärderingen syftar till att förstå vad som uppnåtts och vilka medel och metoder som är mest verksamma för att nå målet. Härmed förbättras förutsättningarna för att uppnå målet eller att nästa insats genomförs på ett bättre sätt.

Värdering innebär att fortlöpande skapa förståelse för läget och hur detta påverkar uppdraget. Det innebär också att man fortlöpande skapar förståelse för vad som ska uppnås och varför detta ska uppnås. Beroende på komplexiteten i situationen, tillgänglig tid och tillgängliga resurser i form av personal genomförs mer eller mindre omfattande analyser. För att skapa lägesförståelse kan faktorer som terrängen, motståndarens agerande och kulturella förhållanden behöva studeras.

Stödjande verksamhet för ledning är:

- **Informationshantering** som stödjer ledningsprocessen så all information är tillgänglig och begriplig.
- **Kommunikation** mellan och inom ledningsnivåer så att order, rapporter och ömsesidiga orienteringar med korrekt innehåll når mottagaren i rätt tid.

Informationshantering - funktion som samordnar människor, processer och teknik i syfte att stödja organisationens hantering av information genom hela dess livscykel.
Nomen Led FU 2014

1.3 Ledning genom uppdragstaktik

Uppdragstaktik är grunden för ledning i Försvarsmakten. Våra förbands ledningsförmåga ska utgå från behovet att leda väpnad strid. Ledning av väpnad strid utgår från *krigets natur.* Detta innebär att uppdragstaktiken utgår från att krig är en komplex mänsklig företeelse med friktioner och osäkerheter som ofta är svåra att förutsäga, inte minst med tanke på motståndarens vilja och förmåga.

Ledning av väpnad strid med uppdragstaktik som grund bygger bland annat på att:
- Det finns en atmosfär som stimulerar viljan att ta initiativ och vara aktiv.
- Det finns ett förtroende mellan chefer på olika nivåer och personalen.
- Individerna i organisationen är självständiga och handlingskraftiga.

- All personal har en hög utbildningsnivå, förståelse och viss erfarenhet (träning).
- Disciplinen är god och att det finns en gemensam värdegrund.
- Det föreligger en anda av uppgiftsglädje och ansvarsvilja.

Förmågan till uppdragstaktik grundläggs under träning, övning och daglig verksamhet. Beslutsfattande kan – med hjälp av decentraliserad ledning – ske snabbare genom alla nivåer. Tempot i striden kan därför ökas, vilken är en av förutsättningarna för *manöverkrigföring*. Viljan och möjligheten att ta initiativ gör det också möjligt att utnyttja uppkomna möjligheter och exploatera motståndarens svagheter. Decentraliserad beslutsfattning möjliggör också att verksamhet kan fortsätta mot uppsatta mål även om sambandet slås ut eller att chefer stupar.

För att decentraliserad beslutsfattning ska fungera, krävs det att beslut på alla nivåer fattas i syfte att målbilden ska uppnås. Förtroendet får således inte missbrukas genom att beslut fattas och initiativ tas som inte leder mot målbilden och syftet med uppgiften. Huruvida vi genom besluten vinner initiativet är beroende av den totala effekten av fattade beslut. Därför måste vi ha ett klimat och förtroende mellan varandra som tillåter att vi tar initiativ på alla nivåer. Vi måste acceptera att misstag kommer att ske och att dessa kommer att leda till friktioner. Vi löser friktionerna genom initiativ av väl utbildad, väl tränad och kompetent personal, som agerar utifrån angiven målbild och dess syften.

Ledning av väpnad strid med uppdragstaktik som grund, kräver en hög utbildningsnivå och förståelse. Chefer måste förstå verksamheten på den egna nivån och flera nivåer över för att kunna tolka givna uppdrag mot övergripande mål samt måste förstå verksamheten flera nivåer ner för att kunna ge rätt uppdrag.

Försvarsmaktens ledning utgår i grunden från en förmåga att leda väpnad strid. Därutöver behöver cheferna kunna hantera ledning i många andra situationer och tillsammans med många olika aktörer i såväl nationella som internationella miljöer. Dessa aktörer kan exempelvis vara andra militära organisationer, officiella eller inofficiella organisationer, olika former av politisk ledning såväl som civila företag. Ledning behöver kunna ske i hela konfliktspektrumet. Våra förband måste därmed kunna hantera ledning på ett flexibelt och situationsanpassat sätt.

Ibland behöver en chef samordna sin verksamhet med mycket höga krav på vad som ska åstadkommas i ett kort tidsperspektiv och vara tydlig med vad olika enheter ska uträtta i samordning med andra. Sådana situationer innebär inte att uppdragstaktik har övergivits. Uppgifter med stor handlingsfrihet över tid, såväl som kommando som ska verkställas omedelbart, är naturliga inslag i ledning av väpnad strid. Frihet och skyldighet för underställda att ta initiativ och agera mot uppsatta mål kvarstår. Det är just i de snabba och ofta oklara stridsförloppen som chefer blir överbelastade och andras initiativ behövs som mest.

I situationer med lägre samordningsbehov bör chefen inrikta underställda med mål satta längre fram i tid och rum. Chefen måste då också vinnlägga sig om att ge underlydande förtroende och inte i onödan detaljreglera verksamheten. Överordnad chef ska däremot stödja underlydande chefer med information och ledarskap.

En order innebär generellt att chefen ska:

- Ange vilka mål som ska uppnås och i vilket syfte.
- Ge uppgifter.
- Tilldela resurser för uppgifternas lösande.
- Ange nödvändiga handlingsregler.
- Överlämna i så stor omfattning som möjligt till underlydande att själv fatta beslut om hur uppdraget ska lösas.

1.4 Samordning

1.4.1 Samordning genom befäl

Genom samordning möjliggörs enhetlig inriktning av verksamheten och ett effektivt utnyttjande av disponibla resurser.

Chefen samordnar verksamheten mellan underställda chefer och förband genom befäl.

Samordning genom befäl, avseende bland annat lednings- och lydnadsförhållanden och geografiskt ansvar, regleras i *order*. Graden av samordning anpassas till läget och uppgiften. Uppgiften att genomföra viss samordning kan delegeras till underställd chef med områdesansvar.

1.4.2 Samordning genom samverkan

Samordning med sidoordnade chefer, myndigheter, stridande parter och civila organisationer genomförs genom samverkan. Samverkan kan också ske inför underställande av annat förband i syfte att ge beslutsunderlag åt chefen samt i form av beredning inför en operation. Samverkan kan genomföras direkt mellan chefer eller genom att samverkansbefäl eller samverkansgrupp ur staben avdelas. Samverkan mellan flera sidoordnade chefer bör ledas av överordnad chef. Samverkan ska alltid ha ett syfte.

Då chefen inte är personligt närvarande, ska samverkan ske utifrån ett av chefen fastställt mandat.

Resultat av samverkan ska alltid dokumenteras genom att ett samverkansprotokoll upprättas mellan parterna eller genom att överenskommelsen, om det skett via radio eller telefon, nedtecknas i verksamhetstablån och senare i krigsdagboken. Resultatet meddelas i regel högre chef.

Samverkan med sidoordnade chefer inom ramen för stridsledning sker vanligen via sambandsnätet eller om nödvändigt genom att ett ledningslag utgår för samverkan. Samverkan kan avhandla gränser, samordning i rum mellan förbanden, övertagande av uppgift, understöd eller redogörelse för förbandens stridsplaner. Om behovet av samverkan sträcker sig över en längre tid eller om sidoförbandet är av annan nationalitet kan samverkansbefäl avdelas, med mandat från chefen, att gruppera i sidoförbandets stab.

Inför underställande av annat förband, bör samverkan först ske med den underställdes högre chef i syfte att klargöra tid för underställande, plats för mottagande, lämpliga uppgifter, eventuella begränsningar, hur återlämnandet ska ske samt särskilda behov. Samverkansprotokoll upprättas och används som underlag för order till förbandet som underställs.

Bild 1.1 Chef samordnar främst genom att utöva befäl. Wolfgang Bartsch

Exempel på åtgärder vid samverkan:

1. Bestäm syftet med samverkan.
2. Bestäm tid, plats, omfattning och vilka som ska delta.
3. Översänd samverkansfrågor i förväg inklusive resursäskanden. Förbered handlingar, exempelvis ledningsoleat, kartor, minskisser, målregistreringar.
4. Säkerställ vid behov skydd av samverkan.
5. Samverkande chefer bör träffas personligen. Klargör vilka mandat som respektive chef har. Klargör vem som leder samverkan och har avdömningsrätt.
6. Redogör för läget.
7. Samverka enligt orderpunkter med bilagor:
   - Klargör vad som behöver göras.
   - Vem gör *vad, när, hur, varför*?
   - Hur påverkas striden på sikt?
   - Vilka bemyndiganden krävs för vissa åtgärder?
8. Vid samverkan ska samverkansprotokoll upprättas på vad som är överenskommet samt vad som kvarstår som oklart. Båda parter undertecknar protokollet.
9. Upprätta en plan för fortsatt samverkan och hantering av kvarstående frågor.
10. Genomför utbyte av handlingar.

Dessa åtgärder modifieras beroende på vem man samverkar med.

1.4.3 Geografisk samordning

Områdesansvar

En chef tilldelar i regel underställda chefer ett område inom vilket uppgiften ska lösas. Luftrummet upp till en viss höjd ovanför marken kan, efter samordning på operativ ledningsnivå, vara en del av detta område. Gränser mellan förband dras så att ansvaret för verksamheten klart och tydligt framgår. Sammanfallande militära och civiladministrativa gränser eftersträvas, då detta underlättar samordning med civila aktörer.

Förbandets tilldelade område är inte att betrakta som en yta, utan som ett rum där verksamhet samordnas över tiden. Chef samordnar strid och övrig verksamhet, så att det klart framgår vem som har ansvar för olika områden och verksamheter i olika skeden. Vid övertagande av områdesansvar ska tidigare grupperade förbands indelning och befälsförhållanden om möjligt behållas. Vid övertagande av område klarläggs indelning, gruppering, uppgifter, detaljsamordning av gränser, civilläge samt behov av samordning av informationsinhämtning med områdesansvarig chef.

Att tilldela ett förband områdesansvar måste vägas mot förbandets möjligheter att lösa sin uppgift. Om gräns behöver överskridas sker samverkan med områdesansvarig chef. Chef med områdesansvar samordnar eget, underställda och understödjande förbands verksamhet inom området samt ansvarar för skyddet av området.

När förband lämnar områden där de har varit grupperade, samordnar områdesansvarig chef bevakningen och ledningen inom dessa områden. Chef med områdesansvar samordnar försvar av grupperingsplatser, ytövervakning och förflyttning även för förband som grupperas inom området utan att underställas.

All bekämpning inom området samordnas av områdesansvarig chef genom befäl.
Områdesansvarig chef samordnar vilseledande åtgärder inom eget område.

Anfalls- och fördröjningsområde

Inom område där vi för rörlig strid kan chef för anfallande eller fördröjande förband ha ett begränsat områdesansvar. Inom området övertar denne endast för striden nödvändigt ansvar och endast under den tid som krävs för att lösa uppgiften. Ett anfalls- eller fördröjningsområde kan avdelas även om förbandet är i förhand och inledningsvis enbart utgångsgrupperats.

Lydnadsförhållandena inom tilldelat område regleras av högre chef. Chef som tilldelats anfallsuppgift kan av högre chef ges ansvar att genom befäl samordna förband som tidigare är grupperade inom området. All bekämpning inom området samordnas av områdesansvarig chef genom befäl. Förändringar av ansvar för logistik, liksom förändringar av samordning med civila aktörer bör undvikas.

Områdets utsträckning begränsas ofta av ledningssystemets täckning och förbandens behov av manöverutrymme. Området tilldelas av högre chef.

Underrättelse- och bekämpningsområde (UBO)

Underrättelse- och bekämpningsområde är ett område inom vilket vi strävar efter att nå en hög sannolikhet för effekt. Inom området samordnas förband och sambands-, bekämpnings- och sensorsystem till en yta där vi bedömer att prioriterade mål kan uppträda eller särskilda syften eftersträvas. Ett av huvudsyftena med att upprätta ett UBO är att minimera tiden mellan upptäckt och verkan och därmed uppnå bekämpning i nära realtid. Området upprättas av områdesansvarig chef.

Följande krav ställs på ett UBO:

- Ska vara ett geografiskt begränsat område.
- Täcks av sensorer med hög sannolikhet att lokalisera och identifiera mål.
- Kan nås av ett eller flera bekämpningssystem så att hög säkerhet uppnås.
- Bekämpnings- och sensorsystem samordnas genom befäl.
- Chef med ansvar för UBO har områdesansvar och rätt att öppna eld omgående.

Luftrumssamordning

Airspace Control (ASC) är ett internationellt begrepp som nationellt likställs med taktisk luftrumssamordning. Taktisk luftrumssamordning syftar ytterst till att erhålla maximal effekt i en insats genom att samordna alla aktörer som verkar i luftrummet. Det syftar samtidigt till att undvika kollisioner i luften och vådabekämpning.

Taktisk luftrumssamordning förutsätter en långsiktig planering, oftast i dialog med högre chef för att kunna samordna nyttjandet av luftrummet. Förbanden planerar och begär vid behov luftrum *(Airspace Control Means Request)* för verksamhet med egna system. Då förbandet vid behov begär flygresurser *(Air Request),* säkerställer normalt högre chef luftrum för genomförandet, förutom vissa geografiska punkter som begärs av förbandet syftande till att användas för samordningen och kan liknas vid UPK:er. *Dessa benämns Contact Point (CP)* och *Initial Point (IP)*.
Förband kan begära mandat att genomföra taktisk luftrumssamordning inom ett avdelat eller tilldelat luftrum, då det föreligger behov av hög grad av samordning, med korta tidsförhållanden och mellan flera samverkande luftrumsaktörer inom ett gemensamt område. Begäran bör omfatta ett begränsat luftrum och inom vilken tidsperiod som behovet föreligger för att kunna genomföra samordningen och lösa uppgiften.

Bekämpningsområde

Bekämpningsområden är områden där motståndaren kanaliseras och hastigheten begränsas med stöd av terrängen eller fältarbeten. Direkt och indirekt eld ska kunna kraftsamlas mot bekämpningsområdet. Bekämpningsområdet medger att vi med direkt och indirekt eld kan tillfoga motståndaren förluster. Bekämpningsområden används oftast på bataljons- och kompaninivå.

1.4.4 Stridsledning

Chefen eller av denne utsedd leder striden genom att:

- Ge stridsuppgifter.
- Fastställa anfallsmål.
- Ange gränser för förband och skjutgränser.
- Samordna verksamhet i tid.
- Samordna verksamhet i rum.
- Ange gruppering och indelning.
- Reglera beredskap.

Åtgärderna anpassas till aktuellt läge.

Förutsättningar för stridsledning är väl utarbetade underlag för stridsledning samt fungerande uppföljning och samband.

Stridsledningsunderlag används för samordning och för att underlätta lägesangivningar av egna förband. Stridsledningsunderlaget ska grundas på stridsplanen. Det innebär att det inte kan ersätta stridsplanen i sin helhet.

Vid kompani, pluton och grupp används i regel terrängen för stridsledning.

Chef ska sträva efter att komplettera stridsledning med uppföljning vid sitt förbands underavdelningar för att ingjuta tillförsikt och stärka stridsviljan. Uppföljning hos förbandet är särskilt viktiga vid förband som är eller har varit hårt trängda.

Om sambandet med högre chef går förlorat, ska chef handla på eget initiativ inom ramen för högre chefs syfte med striden och målbild. Vidtagna åtgärder meddelas snarast.

1.5 Ledningsformer

1.5.1 Inledning

Ledning måste alltid anpassas flexibelt till situationens krav. Försvarsmaktens tillämpning av uppdragstaktik utgör grunden för en situationsanpassad ledning, vilket medför att *uppdragsstyrning* är den grundläggande ledningsformen. Försvarsmakten har även former för *detaljstyrning*. I praktiken kommer dessa ledningsformer att kombineras utifrån aktuellt läge.

1.5.2 Uppdragsstyrning

> *Uppdragsstyrning innebär att ge få detaljanvisningar och att fokusera mot det som ska åstadkommas på längre sikt och det övergripande sammanhanget.*
>
> *Nomen OP 2015*

Innebörden av uppdragsstyrning är att högre chef formulerar mål och syfte, inriktning och konkreta uppgifter som underlydande chef ska lösa. Med uppdraget följer också nödvändiga resurser och handlingsregler men handlingsreglerna minimeras till vad som är absolut nödvändigt. Planering görs en nivå ner i organisationen. Högre chef ska inte reglera *hur* den underlydande ska disponera tilldelade resurser för att lösa uppdraget, men kan reglera att exempelvis vissa lösningar inte får väljas.

Uppdragsstyrning kräver att uppdragsgivaren tydligt kan klargöra sitt syfte och målsättning - både på kort och på lång sikt. Uppdragsstyrning fråntar inte högre chef ansvaret att följa upp vad som görs av underlydande och vid behov utfärda begränsningar.

Uppdragsstyrning som överlämnar stort ansvar till underlydande chefer är en form som passar bra när utvecklingen av läget är svårt att förutse i förväg och när tidsfaktorn är betydelsefull. Uppdragsstyrning medför i regel kortare beslutsvägar.

Uppdragsstyrning försvåras i situationer som kräver hög grad av samordning i tid och rum med andra enheter eller system och i situationer där ett givet tillvägagångssätt måste väljas. Uppdragsstyrning försvåras av låg samövningsgrad eftersom den kräver att den som ställer ett uppdrag, kan förutse hur uppdraget kommer att kunna lösas med de tilldelade resurserna.

1.5.3 Detaljstyrning

Detaljstyrning innebär att högre chef ger detaljerade anvisningar som helt eller delvis reglerar *hur* underordnade chefer ska använda sina tilldelade resurser och lösa tilldelade uppgifter. Detaljstyrning kan även innebära att man ger *kommando* för den verksamhet som ska utföras. Exempel på det är *”skydd!”, ”eld mot…!”, ”framåt!”*.

Ett kommando används för att utlösa en viss bestämd verksamhet som i detalj regleras i respektive publikation. Tecken och signaler kan användas i stället för kommando.

Det grundläggande instrumentet för detaljstyrning är liksom vid uppdragsstyrning att högre chef formulerar mål och syfte, inriktning och konkreta uppgifter som underlydande chef ska lösa. Chefen ska också tilldela resurser och handlingsregler, beroende på vad situationen kräver. Högre chef kan i denna ledningsform ge anvisningar om hur den underlydande ska disponera tilldelade resurser för att lösa uppgiften och ange vad som ska göras och vad som inte får göras.

Detaljstyrning kan krävas när avvikelser från en uppgjord plan inte kan accepteras, exempelvis:

- Omfattande samordning mellan förband och system krävs.
- När lokala chefers frihet att själva utforma detaljplaner riskerar att leda till att betydelsefulla misstag kan begås eller att samordning förlsvåras.
- När snabbhet i beslutscykeln är av underordnad betydelse.

Principiellt innebär detaljstyrning att tilldelade uppgifter är mer kortsiktiga än vad de är vid uppdragsstyrning, även om de yttre formerna, det vill säga orderformat, inte skiljer sig åt.

Ett exempel på skillnaden är att vid uppdragsstyrning kan en bataljonschef ge en underställd kompanichef uppgiften att *"skydda bataljonens västra flank"*, medan vid detaljstyrning ges kompanichefen uppgiften *"...ta ÅSEN, beredd framrycka i västlig riktning och ta BY.."*.

Uppgiften *"skydda flank"* ger större handlingsfrihet och kräver också större förståelse från kompanichefens sida av bataljonschefens stridsplan än vad uppgiften *"...tar..., beredd framrycka..."* gör.

1.5.4 Ledningsformer och stridsuppgifter

Stridsuppgifter som är lämpliga att använda vid uppdragsstyrning eller kräver uppdragsstyrning för att kunna genomföras är *avskära, avvärja, binda, fördröja, hindra, slå, skydda* och *störa.* Dessa uppgifter kan lämpligen ges till förband som löser mer självständiga uppgifter.

Stridsuppgifter till förband som löser stridsuppgifter inom ramen för högre förbands uppgift, ges om möjligt som uppdragsstyrning. Dessa uppgifter formuleras i allmänhet mer konkret än stridsuppgifter till förband som löser självständiga uppgifter. Detta med hänsyn till behovet av samordning med övriga i stridsenheten ingående system och det eventuellt behovet av detaljstyrning.

Stridsuppgifter med högre konkretiseringsgrad som kan användas vid detaljstyrning är *försvara, isolera, rensa, skingra, stridsspana, ta* och *understöd.*

1.6 Lednings- och lydnadsförhållanden

Lednings- och lydnadsförhållanden ska göras så enkla som möjligt.
Principen är: en uppgift – en chef – ett områdesansvar.

1.6.1 Underställd och understödja

Underställd innebär att en chef med sin enhet står under annan överordnad chefs befäl i alla avseenden. En befattningshavare kan endast vara underställd en chef.
Nomen OP 2015

Att vara *underställd* innebär att en chef med sin enhet i alla avseenden ställs under annan överordnad chefs befäl. Om underställandet i något avseende undantagits eller avgränsats, anges det i särskild ordning. Exempel på avgränsning är att *marschunderställa* som innebär att förbandet lyder under chef för annat förband i frågor som rör marschen och för uppgifter som måste lösas för att marschmålet ska nås.. Ett befattningshavare eller förband kan endast vara underställt en chef.

Att understödja innebär att underlätta en annan chefs lösande av uppdrag eller uppgift. Den som mottar stöd benämns understödd chef.
Nomen OP 2015

Att *understödja* innebär att förband tillfälligt stödjer angiven chef avseende åtgärder för att lösa en viss uppgift. Den chef som understöds för befälet över understödjande enhet avseende angivna uppgifter. Den understödjande chefen (eller dennes ordinarie chef) är ansvarig för eget underhåll under lösandet av understödsuppgiften. Ett förband kan i ett avseende understödja en annan chef än den som det är underställt.

1.6.2 Lyda under

Lyda under innebär att en befattningshavare, eller en chef med sin enhet, i ett begränsat och särskilt angivet avseende ställs under annan befattningshavares befogenhet att leda verksamheten och fördela arbetet, utöver den chef som har sig enheten underställd. Lydnadsförhållandet kan gälla under en begränsad tid eller tills vidare. En befattningshavare kan lyda under flera andra befattningshavare i olika avseenden.

1.6.3 Nato lednings- och lydnadsförhållanden

Vid samarbete med andra länders militära styrkor grundar sig lednings- och lydnadsförhållandena på Natos definitioner vilka är framtagna för multinationella insatser. Natos begrepp används i regel inte mellan svenska förband.

Dessa begrepp är:
- *Full Command.*
- *Operational Command.*
- *Operational Control.*
- *Tactical Command.*
- *Tactical Control.*

För en fördjupning se bilaga 5.

1.7 Rapportering

1.7.1 Inledning

Rapportering är en av flera metoder för att ge överordnade chefer information som är nödvändig för att fatta beslut. Rapporter utformas sakligt, entydigt och kortfattat. De upprättas på ett för mottagaren överskådligt sätt. Vid mindre förändringar avseende läget och då överordnad chef är väl insatt, rapporteras endast avvikelser från senast insända rapport. Här beskrivs endast några generella rapporter, övriga återfinns i publikationer för respektive förband och funktion samt i gällande bestämmelser för rapportering.

1.7.2 Rapportmallar

Rapport – 7 S

En rapport bör innehålla 7S:
- Stund – tidpunkt, när det hände.
- Ställe – plats, där det hände.
- Styrka – antal iakttagna objekt eller motståndare.
- Slag – typ av motståndare eller objekt.
- Sysselsättning – motståndarens eller objektets verksamhet.
- Symbol – identifiering, märkning, siffror, förbandstecken, färg på objekt.
- Sagesman – källa, vem som har gjort observationen.

Exempel:
”VL från QL, TNR 120928, vägskälet Y-BY, 3 st terränglastbilar under framryckning mot X-stad, blå stjärna i vit cirkel. Klart slut.”

Anmärkning: Det förekommer även ytterligare ”S” (8 S) som står för *Sedan* och innebär vidtagna åtgärder och vad som eventuellt har hänt efteråt.

Lägesrapport – FORS

Fortlöpande rapportering om pågående verksamhet vid förbandet bör innehålla:
- (F) Förbandets position.
- (O) Orientering om motståndaren.
- (R) Redogörelse för genomförd, pågående och planerad verksamhet.
- (S) Slutsatser.

Exempel:
”SJ från AS. Jag har tagit Y-BY. Tre pansarskyttefordon nedkämpade. Fyra pansarskyttefordon har omgrupperat till dungen söder om Z-gård. Jag förbereder fortsatt anfall. Anfallsberedd klockan 1400, behöver förvarning 5 minuter innan framåt”.

CBRN-rapport

Vid en CBRN-händelse skickar alla drabbade förband direkt en CBRN-1 eller en 7 S-rapport till högre stab. Den högre staben sammanställer och omarbetar rapporten till en CBRN-2 rapport som skickas vidare till sidoordnade och högre staber.

Stund	Stund anges med datum, klockslag, tidszon, månad och år när händelsen inträffade. Om möjligt komplettera med samma för händelsens slut. *Exempel: DTG251935B0712.*
Ställe	Platsen för händelsen, anges med koordinater. Kan kompletteras med observationsriktning och egen position, om den skiljer sig från platsen för händelsen.
Styrka	Ange typ av vapenbärare, utspridningssätt och antal. Vid TIM händelse anges om möjligt ämne eller lukt, utseende eller märkning, UN-nummer.
Slag	Vilken typ av indikeringsutrustning som använts och indikeringsresultat.
Sysselsättning	Vindriktningen anges som vind mot aktuellt väderstreck för kemiska ämnen, som vind från för strålande ämnen.
Symbol	-
Sagesman	Anger från vem rapporten har sänts.

Symptom kan även vara tecken på CBRN-händelse.

Exempel på CBRN-1 och CBRN-4 rapport från CBRN-källa.

CBRN-1

- Från Adam Sigurd!
DTG231300BMAJ2019!
Vid namnet STENSOFFAN!
Artillerield, direkt C-anfall!
Indikeringspapper 104 visar gult omslag! Vind mot norr!

CBRN-4

- Från Adam Sigurd.
DTG231300BMAJ2019!
Vid namnet STENSOFFAN!
Drivande C-moln!
C-varningsinstrument LCD i G-mode visar 4 block! Vind mot norr!

Mer utförliga rapporter finns beskrivna i publikationer för stabstjänst och skyddstjänst.

Begäran om externa medicinska resurser (MEDEVAC ”9-line” REQUEST)

	Tidsnummer			
1	Upphämtningsplats			
2	Anropssignal och frekvenser	Anropssignal	Frekvens	
3	Antal patienter per prioriteringsgrad.	A) Omedelbar (T 1)	B) Brådskande (T 2)	C) Rutin (T 3)
4	Behov av särskild utrustning.	A (Ingen)	B (Vinsch)	
		C (Hydraliskt klippverktyg)	D (Ventilator)	
5	Antal liggande respektive sittande	L (Liggande)	A (Sittande)	E (Eskort)
6	Säkerhets på upphämtningsplats.	N (Ingen motståndare)	E (Motståndare i området)	
		P (Möjlig motståndare)	X (Hot på upphämtningsplats	
7	Markeringsmetoder på upphämtningsplats.	A (Paneler)	B (Pyroteknisk)	
		C (Rök)	D (Ingen)	
		E (Övrigt)		
8	Antal patienter per nationalitet och status.	A (Egna militära)	B (Egna civila)	
		C (Övriga militära)	D (Övriga civila)	
		E (Motståndare)	F (Barn)	
9	Terrängförhållanden på upphämtningsplats/landningsplats, hinder.			

Underhållsrapport - PEDARS

Vid underhållsrapportering redogörs för aktuellt läge och behov inför kommande verksamhet:

- Personal.
- Ersättning (av materiel och övrigt).
- Drivmedel (rapport av vad man har i %).
- Ammunition (rapport av vad behovet är).
- Reparationer.
- Stridsvärde.

Förband					
P – personal (antal och om möjligt ange namn och befattningsnummer).	Permission, annan ledighet	Sjuka	Skadade	Döda	Saknade
E – ersättning av andra förnödenheter (behov av).					
D – drivmedel (kvarstående i % per fordon).					
A – ammunition (behov ammunitionsslagsvis).					
R – reparationer. Ange fordon och om möjligt status bedömd av teknisk personal.					
S – stridsvärde (samlad förmåga hos rapporterande förband)					

Stridsvärde anges med beskrivning alternativt sammanfattas enligt följande:

- Uppgifter (uppgiften) kan lösas utan begränsningar.
- Uppgifter (uppgiften) kan lösas med begränsningar. Begränsningarna ska anges och som en prognos då den förändras.
- Uppgifter (uppgiften) kan inte lösas. Begränsningarna ska anges som en prognos då den förändras.

Stridsvärdesrapport - STRAP

Tillämpliga delar används. Vid GUL eller RÖD ska kommentar lämnas som beskriver konsekvensen eller problemområdet samt prognos om när uppgift på nytt kan lösas, helt eller delvis. Fullständig stridsvärdesrapport för kompani och bataljon är mer omfattande.

Stridsvärdet fastställs av chef.

Avser förband:	
Omfattar tiden:	

Chefs sammanfattning:

FÖRMÅGA	GRÖN	GUL	RÖD	KOMMENTAR
LEDNING				
RÖRLIGHET				
VERKAN				
SKYDD				
UTHÅLLIGHET				
UNDERRÄTTELSER				
ÖVRIGT				
STRIDSVÄRDE (sammanvägt)				

GRÖN: Inga eller små begränsningar.
GUL: Vissa begränsningar.
RÖD: Stora begränsningar.

Redogörelse för läget

Exempel på redogörelse för läget.

	Redogörelser för läget
1	**Orientering** • Vår verksamhet, läge, begränsningar, HC målbild. • Motståndarens läge, stridsvärde, handlingsmöjligheter. • Slutsatser.
2	**Uppgift**
3	**Genomförande** • Målbild och genomförandeidé. • Riktlinjer. • Samordning (sidoförband, gränser).
4	**Logistik** • Underhållstjänst. • Civilläget och civil samverkan.
5	**Ledning** • Ledningsplatser
	Beredd redogöra för: • Order till alla förband (även understödjande). • Resurser som behövs för att lösa uppgiften såsom eldunderstöd, fältarbeten och underrättelser.

Lägessammanfattning

Lägessammanfattning genomförs av ledande chef (lag) inom brigad, bataljon och kompani. Lägessammanfattning genomförs kontinuerligt och anpassat efter situationen med syftet att orientera om aktuellt läge och säkerställa en gemensam lägesuppfattning.

Egna förband	Lägessammanfattning av genomförd verksamhet och orderläge.
Motståndaren	Lägessammanfattning motståndaren, inklusive bedömning om kommande verksamhet.
Indirekt bekämpning	Lägessammanfattning indirekt bekämpning och orderläge.
Logistik	Lägessammanfattning logistikförband och orderläge.
Chefens avslutning	Inriktning av kommande verksamhet.

1.8 Uppdragsutvärdering

1.8.1 Uppdragsutvärdering

Uppdragsutvärdering genomförs i regel efter all genomförd verksamhet. Den genomförs i två steg - *omedelbar* och *helhetsinriktad* uppdragsutvärdering.

1.8.2 Omedelbar uppdragsutvärdering

Omedelbar uppdragsutvärdering sker direkt efter varje uppdrag och i regel på lägsta organisatoriska nivå, normalt gruppnivå. Den syftar till att fånga upp omedelbara åtgärder och behov i gruppen innan man avslutar uppdraget för vila. Detta samtal genomförs regelbundet på initiativ av den grupp som genomför uppdraget. Det ska ske autonomt på alla nivåer i syfte att säkerställa ständiga förbättringar, vidtagande av nödvändiga åtgärder och uppföljning av personalen.

1.8.3 Helhetsinriktad uppdragsutvärdering

Helhetsinriktad uppdragsutvärdering genomförs vid lämplig tidpunkt, från direkt till två dagar efter uppdraget beroende på stridsvärde. Kompanichefen reglerar genomförandet. Normalt genomförs den först plutonsvis och sedan med kompaniledningen och plutoncheferna. Fokus för den helhetsinriktade uppdragsutvärderingen är uppgiften, hur vi planerade att göra och hur det blev, hur vi upplevde händelsen och vilka lärdomar vi tar med oss.

Chef organiserar och genomför uppdragsutvärdering.

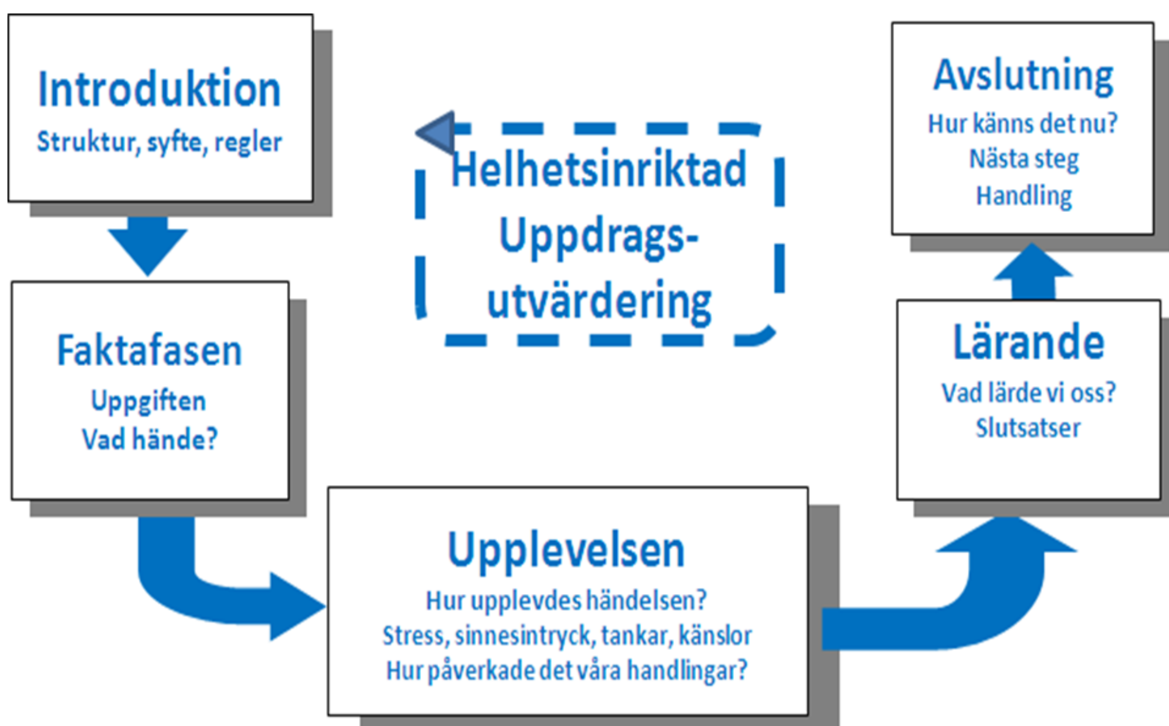

Bild 1.2 Exempel på uppdragsutvärdering. Försvarsmakten

Vid stressfyllda händelser kan tid avdelas för informationssamtal eller avlastande samtal. Dessa kan även integreras i uppdragsutvärdering om detta anses lämpligt. Sådana samtal leds av lämplig person inom kompaniet.

Om behov av ytterligare fördjupat avlastningssamtal och krishantering finns, behöver kompaniet i regel understödjas av utomstående resurser. Sådan kompetens finns exempelvis på bataljonens personalsektion (S1).

2. Planering

2.1 Inledning

En genomtänkt plan är grunden för ett effektivt genomförande. Varje plan grundar sig på antaganden, bedömningar och prognoser av ett framtida tillstånd, eftersom planering till sin natur hanterar en framtid där alla faktorer, av naturliga skäl, inte på förhand är kända. Få planer överlever kontakten med verkligheten, men planering är avgörande för att vara förberedd på olika händelseutvecklingar.

2.2 Planeringsmetod

Genom planering får chefen underlag för stridsplanen. Planeringen genomförs i tillämpliga delar med hänsyn till disponibel tid. Vid en planering bör inte mer tid tas i anspråk än att underlydande chefer disponerar 2/3 av den tillgängliga tiden innan uppgiftens lösande ska påbörjas.

Om det är bråttom att komma igång med verksamheten på fältet och planering genomförs under tidspress (PUT), är det viktigt att inte driva detaljeringen av planen alltför långt innan man fattar beslut och ger order.

Planeringsmetoden får aldrig hindra att nödvändiga beslut fattas i tid!

Metoder och mallar för planering varierar beroende på nivå, förband och uppgift, dock bör följande huvudpunkter ingå i en taktiskt planering:

1. Vad <u>måste</u> uppnås för att lösa uppgiften?
Det första steget syftar till att till fullo förstå vad högre chef vill, det vill säga att förstå uppgiften. Härvid klarläggs uppgiftens syfte, tidsförhållanden, begränsningar och behov av omedelbara åtgärder.

Till hjälp kan frågorna *Vad, Var, När, Varför* och *Begränsningar* nyttjas:

- **Vad:** Vad innebär uppgiften? Finns det metoder kopplat till uppgiften?
- **Var:** Var i terrängen ska uppgiften lösas? Finns det uppenbara terrängföremål som ska nyttjas eller undvikas?
- **När:** När ska uppgiften vara löst och vad blir då tillgänglig tid för exempelvis förberedelser och genomförande? Här klarläggs även när beredduppgifter ska kunna lösas.
- **Varför:** I vilket syfte ska uppgiften lösas?
- **Begränsningar:** Vilka begränsningar i handlingsfriheten finns för lösandet av uppgiften? Finns det några riktlinjer? Samverkansbehov?

Under detta steg kan det framkomma vilka omedelbara åtgärder som måste vidtas samt vilket informationsbehov som finns kopplat till uppgiften. Slutligen bör en bild skapas hur ett önskat slutläge bör se ut.

2. Hur kan uppgiften lösas?
Här värderas och bedöms allt som kan påverka lösandet av uppgiften, främst:

- **Terrängen:** Terrängens möjligheter för våra förband klarläggs med utgångspunkt i erhållen uppgift. Motståndarens möjligheter att exempelvis framrycka, luftlandsätta och landstiga bedöms. Påverkan av väder och siktförhållanden bedöms. Fastställ vilken terräng som är viktig.
- **Förbanden:** Vårt samt motståndarens läge och stridsvärde tas fram och bedöms. Därefter genomförs styrkejämförelser i exempelvis tid eller terräng. Motståndarens handlingsmöjligheter bedöms. Vid behov värderas även andra parters förband.
- **Civilläget:** Identifiera vilka geografiska områden eller punkter som med hänsyn till civilläget och folkrättsliga bestämmelser bör undvikas.

Mot bakgrund av detta analyseras vilka egna handlingsmöjligheter som finns samt vad som är viktigast att uppnå för att kunna lösa uppgiften. Fakta som framkommer under planeringen förfinas till innebörd för oss och sedermera till slutsatser för eget agerande. Dessa slutsatser ligger sedan till grund för framtagande av stridsplan.

3. Hur ska uppgiften lösas?
Baserat på föregående steg utvecklas en stridsplan. Spel genomförs i syfte att förfina och kritiskt granska stridsplanen. Spel kan även ge handlingsberedskap för andra händelseutvecklingar än de som planerats. Avslutningsvis fastställs att planen och dess slutläge gäller, varvid underlag för order tas fram.

2.3 Riskhantering

Riskhantering ingår som en naturlig del i planeringen. Att vidta olika skyddsåtgärder innebär att använda resurser. Det är alltid möjligt att införa fler och bättre skyddsåtgärder, men det kommer inte alltid att kunna vara möjligt för att kunna lösa uppgiften. Ibland kan det även vara så att de medel som behövs helt enkelt saknas.

Kärnan i riskhanteringsprocessen är medvetna beslut om avvägning mellan värdet av:

- Uppgiftens lösande.
- Vad det kostar att minska identifierade risker.
- Vilka risker chefen är beredd att ta för att uppgiften ska lösas.

Av detta följer också att riskbenägenheten kommer att vara olika beroende på uppgiftens utformning och rådande omständigheter. Genom att använda *Försvarsmaktens gemensamma riskhanteringsmodell* kan chefen få stöd med att bedöma risknivå.

2.4 Stridsplan

En stridsplan är chefens (och dennes stabs) plan för hur striden avses föras och ligger till grund för genomförandet och dess ledning.
En stridsplan ska minst omfatta:

- Beslut i stort (målbild och genomförandeidé).
- Riktlinjer.

I vissa fall kan det vara lämpligt att underlag för order (stridsledningsoleat - SLO och indelning, gruppering och uppgifter - IGU) samt inriktningar för funktioner också ingår. Det kan också vara lämpligt att vid behov (exempelvis vid återredovisning för högre chef) även redovisa viktigare utdrag ur bedömandet såsom slutsatser från terrängbedömningen och motståndarbedömningen.

Stridsplanens utformning och innehåll kommer att variera från fall till fall på grund av olika praktiska skäl såsom uppgiftens art och tidsförhållanden.

2.5 Insatsregler

Insatsregler (*Rules of Engagement, ROE*) begränsar den militära maktanvändningen och befogenheten att nyttja våld, såväl nationellt som internationellt. Insatsreglerna kan utformas av såväl den politiska ledningen som av militära chefer för att styra användning av militärt våld. De ska tillämpas inom ramen för gällande nationell och internationell rätt. Det är viktigt att uppmärksamma att den lagliga befogenheten att använda militärt våld i en viss situation inte kan utökas genom insatsreglerna, endast begränsas.

Utformningen och användningen av insatsreglerna sker så att de inte blir ett oberättigat hinder för decentraliserad ledning och effektivt genomförande. Genom att följa regelverket skapas handlingsfrihet då operationens legitimitet förstärks och initiativet i operationen kan bibehållas eller ökas. Detta har störst betydelse vid fredsbevarande eller fredsframtvingande insatser där insatsens legitimitet är avgörande för att nå målet.

I regel är insatsreglerna en bilaga till gällande Operationsorder (OpO) eller motsvarande brigad- eller bataljonsorder. För att möjliggöra förändringar av vilka insatsregler som är implementerade krävs att samma insatsregelsamling hanteras på alla ledningsnivåer. Det är av stor vikt att över tiden följa upp vilka insatsregler som är implementerade.

Insatsregler kan vara utformade så att de ställer vissa krav avseende identifiering av mål samt vem som får beordra eld med vissa vapensystem. Dessa bestämmelser måste vara kända inom förbandet. Till enskilda soldater delas ofta ett så kallat soldatkort ut som sammanfattar de viktigaste reglerna som gäller för enskild soldat och de våldsmedel soldaten på egen hand kan fatta beslut om.

Att agera utefter styrningar från insatsregler effektiviseras ofta genom att chefer genomför resonemangsspel på olika situationsutvecklingar i striden. Detta är oftast det bästa sättet att belysa hur enskilda soldater och chefer ska agera, och kan med fördel vara en del i planeringen och förberedelserna inför en uppgift. De så kallade *Soldatreglerna* gäller som grundläggande insatsregler över tiden.

3. Order

3.1 Inledning

En order är en tvingande befallning om en uppgift eller en verksamhet som ska genomföras av en befattningshavare eller en enhet.
En order kan ges skriftligt eller muntligt.
Nomen OP 2015

Order är en tvingande befallning om att en uppgift eller en verksamhet ska genomföras.

En order ska klart och tydligt ange:
- Vilka uppgifter som ska lösas.
- Vilka resurser som disponeras.
- Befälsförhållanden.

En order bör innehålla syftet med uppgiften.

En order ska följa ordervägarna (linjen) och ställas till närmaste underlydande (chef). Endast i undantagsfall kan underlydande chef förbigås, men denne ska snarast underrättas om förhållandet.

En order bör inte föreskriva hur ett förband ska lösa tilldelad uppgift utan endast avsikten och uppgiften. Det är sedan upp till chefen för det förbandet att *självständigt besluta om hur uppgiften ska lösas*. Varje underställd chef ska därför, med högre chefs order som grund, utfärda en självständig order. Det innebär att högre chefs order inte ska vidarebefordras eller förses med tillägg utan ska bearbetas.

Formuleringen av avsikten (beslut i stort) ska göras mer i allmänna drag och skrivas i futurum. Den utgör grunden för de underställdas beslut och ska i tid och rum sträcka sig bortom den ställda uppgiften. Uppdragstaktik innebär att det är avsikten som står i centrum. Förståelse för avsikten med uppgiften ger större möjlighet för enskilda och chefer att kunna improvisera samt utnyttja de tillfällen som leder till framgång.

Ofta innehåller ordern också styrningar avseende rum (platser, områden) och tid (när verksamhet påbörjas eller ska vara genomförd). I brådskande lägen kan en order innehålla endast uppgift.

Order delges muntligt, skriftligt eller via ledningsstödsystem. Order kan ges enskilt eller samfällt. För att vinna tid till förberedelser vid underlydande förband ger chef order efter hand, vilka bör sammanfattas i ett senare skede. Då så är möjligt ges förberedande order.

Den chef som ger order ska alltid genom dialog och kontroll förvissa sig om att mottagaren har förstått vad som ska göras och varför det ska göras. Chefen ska även kontrollera att underställda omsätter order så att uppgiften löses. Kontrollen syftar till stöd och styrning och är en viktig del av genomförandet.

En order ska vara kort, tydlig och fullständig. En sådan order ger den underställde bästa möjliga förutsättningar för att lösa tilldelad uppgift även under svåra lägen. Korthet uppnås genom att undvika onödiga formuleringar och begränsa innehållet till det nödvändiga.

Tydlighet innebär att ordern kännetecknas av bestämdhet, klara uttryck och korta meningar samt formuleras i presens. En order ska klart och tydligt ange syftet, vilka uppgifter som ska lösas, vilka resurser som disponeras, indelning så att befälsförhållanden framgår samt tids- och rumsangivelser. Vidare måste antalet uppgifter begränsas eftersom det väsentliga annars riskerar att bli otydligt. Svävande uttryck, ovanliga ord, förkortningar som inte är vedertagna eller uttryck som kan föranleda missförstånd ska undvikas.

Exempel på olämpliga uttryck är: *”försvarar till det yttersta”* och *”i möjligaste mån”.*

Att ange position som exempelvis *”till höger”* bör undvikas på grund av risken för missförstånd. Använd istället väderstreck eller kompassriktningar. Vidare ska i största möjliga utsträckning fastställda uttryck och uppgifter användas. Om detta inte är möjligt ska vanliga svenska ord användas så att uppgiften klart och tydligt framgår.

Förbanden anges i regel med nummer och i fallande ordning. Att bara ange förband med anropssignal bör undvikas i skriftlig order. Vid lägre förband (kompani och pluton) används dock oftast anropssignal i order.

Stavning av ortsnamn ska överensstämma med kartan och skrivas med versaler. Första gången en ort omnämns ska koordinater anges inom parentes.

En order ska vara stringent avseende språk. I normalfallet utarbetar svenska förband skriftlig order på svenska. Vid behov kan hela ordern utarbetas på engelska, dock ska språken inte blandas.

Har en chef inte fått order, tar sig chefen en uppgift inom ramen för närmast högre chefs stridsplan. Högre chef orienteras snarast om detta.

3.2 Olika former av order

Order kan ges som:

- **Dagorder** är ett av chefen personligen utfärdat budskap.
- **Stående order (SO)** innehåller bestämmelser av främst rutinkaraktär som ska gälla under längre tid. Stående order kan utformas för enhet eller verksamhetsgren, till exempel *Stående Bataljonsorder* eller *Stående Stabsorder (SSO)*.
- **Förberedande order** används för att vinna tid till förberedelser för kommande verksamhet och kan vara beredduppgift eller beredskapsändring.
- **Slutlig order** utges när detaljbeslut fattats i sådan utsträckning att kommande verksamhet kan regleras eller verksamhet ska påbörjas.
- **Kompletterande order** är en förenklad order som är ett tillägg till *Slutlig* eller *Förberedande order* och reglerar specifikt uppdrag.
- **Order efter hand** ges direkt till underställda chefer för verkställighet av verksamhet. Kan ges i form av tillägg till befintlig order.

- **Sammanfattande order** utarbetas främst vid stab och är i regel en intern stabshandling. Den är skriftlig och består till största delen av de order som givits efter hand.

Ordernivå kan anges med förbandsnivå, exempelvis brigadorder (BrigO), bataljonsorder (BatO) och så vidare.

3.3 Utformning av order

3.3.1 Grunder

> *"En väl avfattad order bör vara så kort som möjlig. […] Intet ord bör kunna uteslutas ur en order och ingen förkortning däri göras utan att innehållet ändras eller blir otydligt."*
>
> *Gen Lars Tingsten*

En order är i första hand till för direkt underställda chefer, DUC.

Order utformas utifrån följande fem punkter (se ordermallar för mer detaljer):

1. Orientering
2. Uppdrag
3. Genomförande
4. Logistik
5. Ledning

Respektive orderpunkt utformas efter behov avseende underpunkter och littrering, dock ska punkten 2 *Uppdrag* inte innehålla underpunkter.

3.3.2 Orientering

En order inleds med erforderlig orientering om faktorer som påverkar lösandet av uppgiften såsom aktörer, egen verksamhet, högre chefs och sidoförbands verksamhet, terräng, väder, sikt samt egen uppgift. Orienteringen baseras på fakta och egen bedömning. En bra orientering är viktig för att uppdragstaktiken ska fungera.

3.3.3 Uppdrag

Eget uppdrag presenteras genom att det egna förbandets uppgift (*vad*) återges samt att syftet (*varför*) anges. Vid behov anges även förbandet (*vem*) samt styrningar från handlingsregler (exempelvis *när* och *var*).

Exempel på uppdrag:

”2. Uppdrag Vår bataljon ska hindra fientlig utbredning	Egen uppgift.
intill linjen ABY (AB3550) – BEBY (AB9850) – CEBY (AB2070)	Rum. Geografiska object med versaler. Koordinater första gången ett ortsnamn anges.
minst intill 101800	Tidsnummer DDTTMM.
i syfte att att understödja 2. bataljon framryckning över ÅN och senare anfall N alternativt S SKÖVDE”.	Ange högre chefs syfte. Inga koordinater på vattendrag och självklara geografiska objekt.

3.3.4 Genomförande

Genomförandet presenteras genom att eget *beslut i stort* (BIS) delges. BIS består av *målbild* (MB) och *genomförandeidé* (GFI). *Riktlinjer* (RIL) kan delges vid behov i BIS. I genomförandet anges även uppgifter till förband, hur dessa indelas och var de grupperas.

Målbild

Målbilden ska innehålla vad som ska ha uppnåtts då uppgiften är löst. Målbildens detaljeringsgrad och omfattning beror på ledningsnivån i fråga. Målbild formuleras i regel på brigad och bataljonsnivå och delges neråt i orderkedjan. Målbilder kan även användas på lägre nivåer, främst vid självständigt uppträdande förband.

Exempel på innehåll i målbild:

Egna:
- Vilken terräng ska behärskas med direkt eld och (eller) indirekt eld?
- Vilket eller vilka förband ska vi ha handlingsfrihet med då uppgiften är löst?
- Var ska vi ha möjlighet till observation?
- Vad ska staben ha genomfört?

Motståndaren:
- Vilket stridsvärde ska motståndaren ha när vi har genomfört vår verksamhet?
- Vilka platser får motståndaren inte befinna sig på eller kunna verka mot?

Civila:
- Vilka möjligheter ska de civila i området ha inom ramen för att leva ett ”normalt” liv? Behov av åtgärder för att skydda civila från stridsverksamhet.

Terrängen:
- Vilka förbindelser (infrastruktur) som behövs inledningsvis och över tiden?

Exempel på målbild (i text):

”Målbilden då uppgiften är löst är att motståndaren har kanaliserats till framryckning längs väg 46. Motståndaren har inte tillåtits framrycka N SKÖVDE mellan BOVEN (AB38 60) och TJUVEN (AB4058). Motståndarens framryckning är hejdad mot ABY – BEBY – CEBY. Vi kan med indirekt bekämpning bekämpa motståndaren Ö TJUVEN. BEBY har utrymts på civila. Civil utrymningstrafik är dirigerad över DEBY. Vi har förmåga till rörlighet över ÅN. Vi kan inom två timmar fortsätta anfalla i sydlig riktning”.

Genomförandeidé (GFI)

Hur målbilden ska uppnås beskrivs i en genomförandeidé. Denna utgör tillsammans med målbilden chefens beslut i stort.

Genomförandeidén är normalt indelad i skeden och beskriver i stora drag hur striden ska genomföras. Valet av skeden baseras på när striden ändrar karaktär, exempelvis när framryckning övergår till anfall.

Det inledande skedet är mer detaljerat än de följande. Efter hand som striden fortlöper och förbandet kommer längre in i genomförandeidén, förtydligar chefen den fortsatta verksamheten.

Om det finns flera tänkbara lösningar, beroende på hur läget visar sig vara, kan dessa presenteras i genomförandeidén.

Exempel på GFI:

”Inledningsvis ska stridsvagnskompaniet	Ange exakt förband om vi med SÄKERHET vet att det kommer att utföra viss uppgift.
ta terräng minst intill ABY – BEBY.	Ange anfallsmål från vänster till höger sett i anfallsriktningen.
Därefter ska ett kompani ta minst intill	Ange inte ett specifikt förband om minsta osäkerhet kan finnas.
FÄRLÖSA (AB3074) – CEBY för att därefter fördröja framträngande i västlig riktning. Ett kompani tar intill linjen BEBY – VÄSTÅS (AB74 76), och fördröjer därefter fientligt framträngande i västlig riktning. Ett kompani framrycker till utgångsläge SENEBY (AB4030).	Ange normalt inte samordningslinje i BIS.
Slutligen ska två kompanier i bredd fördröja fientligt framträngande i västlig riktning med stöd av ålinjerna i syfte att binda motståndarens täter.	Om syftet med den beskrivna striden överensstämmer tydligt med syftet i uppdraget behöver inte delsyften

Stridsvagnskompaniet utgör anfallsreserv för anfall in i fördröjande kompaniers områden i syfte att kunna tillfoga motståndaren förluster.	anges i genomförande-delen. Dock kan ibland delsyften behöva beskrivas.
Över tiden ska Lvkv-plutonen och Pionjärplutonen grupperas i anslutning till övergången över ÅN i syfte att upprätthålla egen rörlighet. SENEBY ska försvaras. Spaningsplutonen ska spana inom området BOVEN – VÄSTÅS — FÄRLÖSA– SENEBY".	Funktion eller förmåga som under striden ska verka på ett visst sätt i ett visst delsyfte anges med fördel. Det som är standard behöver inte beskrivas.

Både målbild och genomförandeidé bör presenteras och delges grafiskt med förklarande text.

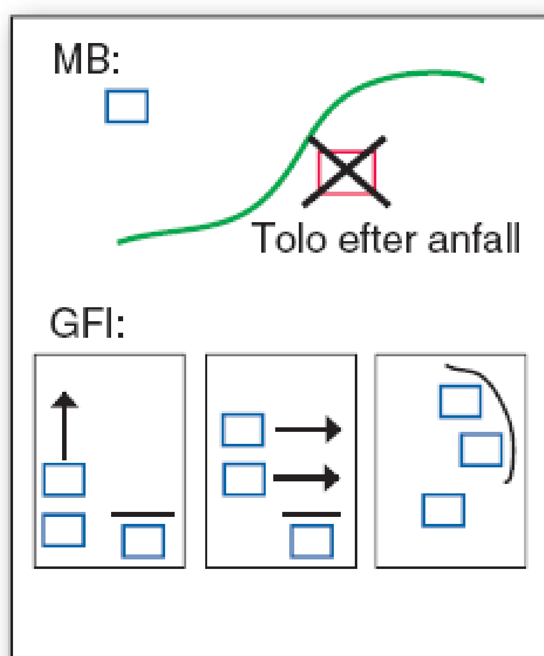

Bild 3.1 Grafiskt BIS i form av skiss.
Försvarsmakten

Riktlinjer (RIL)

Riktlinjer är övergripande styrningar och begränsningar i handlingsfriheten för DUC att lösa sin uppgift. Dessa kan omfatta omfall och övriga styrningar som chefen anger. Riktlinjer kan vara generella och övergripande eller kopplade mot skedena. RIL skrivs i futurum.

Indelning, gruppering och uppgifter (IGU)

Uppgifter formuleras i regel av chefen själv eller den av chefen utsedd (exempelvis stridsledaren). Valet av uppgift till underställd och underlydande chef grundas på stridplanen. Uppgiften förtydligas med syfte, om detta inte klart framgår av beslut i stort och riktlinjer. Ett förband kan få en eller flera uppgifter och dessa ges i presens (exempelvis *tar)*.

Beredduppgifter ges i syfte att förberedelser ska kunna vidtas innan verkställighet, vilket medger ett snabbare genomförande och ett högre tempo vid verkställighet. Beredduppgifter ges vid behov och antalet anpassas till förbandets kapacitet. Pluton bör inte ges mer än en beredduppgift och bataljon bör inte ges mer än två. Beredduppgifter ges i infinitiv (exempelvis *understödja*). Vid fler än en beredduppgift anges de i prioriteringordning.

Underställanden anges till både givande förband och mottagande förband. Det bör framgå mellan vilka tider underställandet gäller samt plats för underställande. Man kan lägga till begränsningar i nyttjande samt syfte vid behov. Underställanden uttrycks som ”underställs” och ”utgår”.

Understöd hanteras som underställande med tillägget att man styr vilket sorts understöd som avses, exempelvis fältarbeten. Understöd uttrycks som ”understödjer” och understöds av”.

Omfördelning av materiel hanteras som underställande förutom att det uttrycks som ”avdelar” och ”tilldelas”.

I en skriftlig order används förbandets nummer, namn samt inom parentes dess anropssignal. I en muntlig order, exempelvis en order över radio, används endast anropssignal. Därefter följer förbandets uppgift eller uppgifter i prioritetsordning, eventuella beredduppgifter i prioritetsordning och sist eventuella underställanden, tilldelning eller fråntagning av andra resurser.

I syfte att tydliggöra genomförandeidén kan ordern ges till förbanden i kronologisk ordning, det vill säga den enhet som först ska lösa viss uppgift anges också först i ordern.

Exempel på olika order (utan inbördes ordning eller sammanhang):

<u>41. bat</u> (anropssignal) tar A-B, beredd ta B-C.

<u>43. bat</u> (anropssignal) slår den över A framryckande motståndaren, beredd försvara A.

<u>410. komp</u> (anropssignal) grupperar…
- Beredd…
- Understödjer 411. komp med pipluton för fältarbeten i innehavd gruppering från tnr 120800 till tnr 121000.
- Avdelar 100 st strvm 5 till 411. komp i deras innehavda gruppering.

<u>411. komp</u> (anropssignal) försvarar linje 101.
- Beredd ta linje 102.
- Underställs en plut ur 412. komp vid UPK 2 från nu tills att uppgiften försvara linje 101 är löst.
- Understöds av piplut ur 410. komp med fältarbeten i innehavd gruppering från tnr 120800 till tnr 121000.
- Tilldelas 100 st strvm 5 ur 410. komp i innehavd gruppering för försvar av 101.

<u>412. komp</u> (anropssignal) tar linje 103.

- Beredd ta anfallsmål A.
- Utgår en plut till 411. komp vid UPK 2 från nu tills 411. komp uppgift att försvara linje 101 är löst.

413. Strvkomp (anropssignal) stormar kl K och tar A-B, berett ta…

712. komp (anropssignal) framrycker bakom…berett ta…

1931. komp (anropssignal) tar A, tar därefter B, berett ta C…

1911. komp (anropssignal) försvarar stridsställning A i syfte att understödja…, eld mellan…och…

722. komp (anropssignal) försvarar motståndsområde vid A. Eld mot…

422. komp (anropssignal) fördröjer inom område A-B-C-D minst intill…

711. komp (anropssignal) tar A-B, fördröjer därefter intill C-D minst intill…

312. skv (anropssignal) bataljonsreserv, grupperar vid A, beredd ta A alt B

3134. grkplut (anropssignal) grupperar i område A1 mot US 1, beredd gruppera område B1 US 2.

AS tar A, beredd ta B.

FE understödjer GE anfall mot HÖJDEN, beredd ta KNALLEN.

Orderexempel kopplade till specifik verksamhet, minnesramsor, minneskort med mera återfinns i Markstridshandboken (MSH) för respektive nivå.

3.3.5 Funktioner

Inriktningar för funktioner presenteras antingen i GFI (om de är av avgörande betydelse för striden exempelvis indirekt eld vid anfall) eller under egen rubrik innan eller efter IGU.

Logistik och ledning har egna fasta rubriker.

Inriktningar för funktioner redovisas kopplade till skeden enligt GFI. Vid behov delar man upp funktionerna i dess underavdelningar.

Utöver inriktning kan även riktlinjer och styrningar ges (dock inte i GFI), exempelvis avseende samlingsplatser och hänvisningar.

3.3.6 Samordning

Under denna rubrik samlar man den samordning som inte framgår under övriga rubriker. Exempel på detta är gränser, tider och styrningar för identifiering och igenkänning (ID/IK).

3.3.7 Stridsledningsunderlag

Stridsledningsunderlag används för samordning och för att underlätta lägesangivningar. Stridsledningsunderlag kan omfatta stridsledningsoleat, funktionsledningsoleat, UPK-nät och skisser. Dessa kan utformas analogt eller digitalt och förmedlas exempelvis via ledningsstödsystem.

Stridsledningsunderlaget ska grundas på stridsplanen. På kompani, pluton och grupp används i regel terrängen för stridsledning.

3.3.8 Formalia

Följande ska framgå av skriftlig order:
- Utfärdare eller fastställare.
- Typ av order.
- Namn på ordern.
- Datum för utfärdandet.
- Syftet och omfattningen.
- Förteckning över eventuella bilagor till ordern.
- Hänvisning till styrande dokument.
- Sekretessgrad med eventuell lottningsnumrering.

3.4 Ordergivning

Chefen ger då så är möjligt själv order till underlydande på plats vid förbandet (chefsbesök) eller via ledningsstödsystem (sambands- och informationssystem). Vid behov kallas underlydande till samlad ordergivning.

Order ska nå mottagaren så tidigt att denne hinner göra nödvändiga förberedelser.

För att underlätta ordergivning och vinna tid till förberedelser för underlydande, bör chefen:
- Fortlöpande hålla underlydande orienterade om läget.
- Förbereda ordergivning med skisser, stridsledningsunderlag och funktionsoleat.
- Ge förberedande order.
- Inleda ordergivningen till personal med uppgifter som kräver längst förberedelsetid.
- Ge order efter hand.
- Ge muntlig order till flera chefer samtidigt.
- Använda vedertagna orderuttryck och begrepp.
- Anpassa beredskapen.

Ordergivning underlättas om gemensamt stridsledningsunderlag nyttjas.

Agendan för en ordergivning kan följa ordermallen, men bör inledas med tidgivning samt syfte med ordergivningen.

Den chef som ger en order ska alltid förvissa sig om att mottagaren förstått vad som ska göras och varför uppgiften ska lösas. Vid ordergivning kan detta genomföras genom att mottagaren får beskriva egen uppgift eller som spel, muntlig förövning eller genom kontrollfrågor.

Repetition av egen uppgift ska vara ordagrann och chefen kan välja att ytterligare kontrollera förståelsen genom att låta DUC beskriva sin uppgift med egna ord eller hur DUC har tänkt att lösa uppgiften.

För exempel på agenda se *bilaga 3* och gällande anvisningar för metod för ledning och stabstjänst.

3.5 Terrängorientering

Terrängorientering används för att snabbt orientera personer om den terräng som man är i, exempelvis vid terrängrekognosering, ordergivningar och fältövningar.

Förberedelser:
- Tänk igenom syftet med terrängorienteringen.
- Fastställ var du befinner dig på kartan och klarlägg väderstrecken.
- Se medurs horisonten runt och läs in de platser du ser.
- Jämför med kartan om det finns något du borde ha sett men missat.
- Klarlägg infrastruktur och andra terrängföremål som kan vara av intresse.

Använd kikare och kompass. Ta ut enklare platser först. Var observant på ridåer, alléer, teleledningar, stängsel med mera som kan avslöja bäckar, vägar och så vidare.

Exempel

”Manöver - Terrängorientering!
Jag använder mig av karta X-stad NO, skala 1:50 000.
Norr är över stora ensamma eken. (Peka).
Vi befinner oss i ruta VD 91 85, närmare bestämt namnet Y-BY, BERTIL understruket V 400, S 200, vägkorsningen. Gården med gröna ladan och en flaggstång med vimpel är gården X-GÅRD. Tornet i skogen, till höger om X-GÅRD är kyrktornet i Z-BY (tydliga punkter medurs varvet runt).
Vindkraftverket väster kyrktornet är placerat vid FAGER nära STRÖM.
Terrängorientering slut! Frågor?”

Vid taktisk terrängorientering beskrivs egna och övriga aktörers position och verksamhet. Viktig terräng, kopplat till förbandens verksamhet i stridsplanen och om möjligt även nyckelterräng, pekas ut.

Exempel

”Motståndarens troligaste framryckningsväg är längs dalgången bortom Z-BY. Höjden bortom X-GÅRD är 1. kompaniets anfallsmål.”

3.6 Tidgivning

Tidgivning syftar till att förbandet ska ha en gemensam tidsindelning och därigenom kunna samordna verksamheten efter klockslag. Rätt tid erhålls från ledningssystem eller från artilleriet, via eldledningsgruppchefen vid förbandet.

Tid meddelas
Exempel 1:
”Tid meddelas: klockan är 14.35 och 30 – nu, 35 och 40 – nu, 35 och 50 – nu, 1436 och 00 – nu, 36 och tio - nu. Någon som erfordrar ytterligare tidgivning?
Tidgivning slut.”

Exempel 2:
”Ställ klockan till 14.35.00… Klockan är 14.35.00 – om 10, 5, 4, 3, 2, 1, nu, 14.35.10 – nu. Erfordras mer tid? Tidgivning slut.”

4. Uppgifter

4.1 Inledning

Uppgifter anger vad som ska genomföras av förbandet som erhåller uppgiften. Syftet med uppgiften kan framgå av uppgiftställningen i sig eller av det beslut i stort som ligger till grund för uppgiftsställningen. Uppgifters innebörd ska vara så tydliga att de inte kan missförstås.

Högre chef får inte genom otydlighet i uppgifts- och syftesformulering överlåta åt underlydande att fatta beslut som högre chef själv har ansvar för.

Varje chef ska noggrant beakta förbandets förmåga och stridsvärde när uppgiften ställs. Valet av uppgift till underlydande grundas på beslut i stort. Uppgifter har ett uttalat fokus – vad som är viktigast nu och med vilken ambitionsnivå. Inom ramen för uppdragstaktik åligger det chefer att med bästa möjliga stridsekonomi lösa tilldelad uppgift med det överordnade syftet som ledstjärna.

Syftet som ska uppnås med lösandet av uppgiften är viktigare än uppgiften i sig. Kan syftet uppnås mer stridsekonomiskt med en annan uppgift än den man erhållit, ska detta påtalas och övervägas. Situationer kan förekomma där chefen själv ändrar tilldelad uppgift för att bättre nå högre chefs syfte, dock ska detta rapporteras till högre chef.

Syftet som ska uppnås med lösandet av uppgiften är viktigare än uppgiften i sig.

Uppgifter delas in i *stridsuppgifter, övriga uppgifter* och *funktionsuppgifter*.

Stridsuppgifter är uppgifter där stridsverksamhet oftast är en förutsättning för att syftet med uppgiften ska kunna lösas.

Övriga uppgifter är uppgifter som normalt inte innebär stridsverksamhet även om beredskap för strid i regel ska finnas.

Funktionsuppgifter är uppgifter som är knutna till en viss funktion. Exempel på dessa är fältarbeten, underrättelsetjänst och logistik.

Uppgifter kan också ange ambitionsnivåer vid lösande av uppgiften. Stridsuppgiften *”slå”* innebär högre ambition jämfört med att *”bekämpa”*.

Uppgifter kan ha olika huvudsakligt fokus, till exempel motståndaren, terrängen eller egna. Dessa kategoriseringar tjänar mer till att underlätta förståelsen för vad som är syftet med uppgiften, än att det ska styra tillvägagångsättet.

4.2 Stridsuppgifter

Uppgift	Innebörd - syfte
Avskära	Stridsuppgift som syftar till att förhindra motståndaren att utnyttja viss förbindelse eller område under viss tid eller för viss verksamhet.
Avvärja	Stridsuppgift som syftar till att förhindra motståndaren att på marken tränga fram över viss linje, att landstiga eller att luftlandsätta.
Bekämpa	Stridsuppgift som syftar till att begränsa motståndarens stridsförmåga så långt det är möjligt beroende på de lokala förutsättningarna. Bekämpa används även vid rapportering med betydelsen – har öppnat eld mot med okänd verkan.
Binda	Stridsuppgift som syftar till att begränsa motståndarens handlingsfrihet i viss terräng.
Fördröja	Stridsuppgift som syftar till att vinna tid och tillfoga förluster under angiven tid eller innan motståndaren har trängt över angiven linje.
Försvara	Stridsuppgift som syftar till att förhindra motståndaren att ta och utnyttja angiven terräng eller anläggning.
Hindra	Stridsuppgift som syftar till att förvägra motståndaren att genomföra angiven verksamhet.
Isolera	Stridsuppgift som syftar till att innesluta motståndaren inom ett visst område eller på viss plats och förhindra denne att utföra viss verksamhet under viss tid.
Rensa	Stridsuppgift som syftar till att lokalisera och nedkämpa eller tillfångata samtliga motståndare som finns i ett angivet område eller objekt.
Skingra	Stridsuppgift som syftar till att sprida ut en folkmassa så att dess förmåga till ledning och verkan försvåras.
Slå	Stridsuppgift som syftar till att försätta motståndaren ur stridbart skick genom att nedkämpa denne eller få denne att ge upp.
Skydda	Stridsuppgift som syftar till att förhindra motståndaren att ingripa mot viss terräng, verksamhet, enhet, objekt eller anläggning så att syftet med den strid eller verksamhet som ska skyddas inte äventyras.
Stridsspana	Stridsuppgift som syftar till att inhämta information om exempelvis läget och åtgärder hos motståndaren genom att bibehålla eller återta stridskontakt med motståndaren.
Störa	Stridsuppgift som syftar till att försvåra motståndarens verksamhet i visst avseende eller inom visst område.
Ta	Stridsuppgift som syftar till att besätta viss terräng eller objekt i visst syfte.
Understödja	Stridsuppgift som syftar till att ett förband vidtar åtgärder för att underlätta för ett annat förband att lösa en viss uppgift. Kan uttryckas som ”understöd i” vilket är kopplat till en metod.
Utföra eldöverfall.	Stridsuppgift som syftar till att med metoden eldöverfall tillfoga förluster.
Utföra överfall	Stridsuppgift som syftar till att med metoden överfall tillfoga förluster.
Öppna väg	Stridsppgift som syftar till att göra det möjligt att utnyttja väg eller förbindelse under viss tid eller för viss verksamhet.

4.3 Övriga uppgifter

Uppgift	Innebörd - syfte
Avlösa	Uppgift som innebär att ett förband övertar annat förbands uppgift eller terräng för att frigöra förband.
Bevaka	Uppgift som syftar till att observera, rapportera och försvåra viss typ av hot mot visst objekt eller viss verksamhet.
Eskortera	Uppgift som innebär att framrycka i anslutning till, eller på anbefallt avstånd till, rörligt objekt i syfte att skydda objektet eller försvåra motståndarens påverkan på objektet.
Evakuera	Uppgift som syftar till att förflytta egna (militära eller civila) från angivet utsatt område till ett område som anses säkert.
Framrycka	Uppgift som innebär att förband genomför förflyttning till angiven plats i lämplig eller angiven grupperingsform.
Genomsöka	Uppgift som syftar till att söka igenom ett angivet område. Förbereds så att genomsöket omedelbart kan övergå i rensning eller urdragning.
Gruppera	Uppgift som innebär att ordna förband för att lösa uppgift. Underavdelningar och soldater väljer sina platser med hänsyn till läget.
Gruppera avspärrningsli nje	Uppgift som innebär en stationär gruppering för att förhindra motståndaren att passera viss terrängavsnitt opåverkad. Kan användas för att skapa uppfång i terräng eller omringa objekt. Används främst av säkerhetsförband.
Gruppera stridsspaningsl inje	Uppgift som innebär en stationär gruppering för att förhindra motståndaren att passera viss terrängavsnitt oupptäckt. Kan användas för att skapa spårupptag i terräng eller hålla angivet terrängavsnitt under kontinuerlig observation. Används främst av säkerhetsförband.
Gruppera stridsspanings plats	Stridsspaningsplats (SSP) grupperas i områden där det anses vara mycket hög risk att motståndaren framrycker och där uthållig bevakning behövs. SSP består av en bevakningsdel som bemannas kontinuerligt och en sluten del som används för återhämtning. Patrullen eller del av patrullen jobbar i korta intervaller på patrullsträckan. Den andra delen av patrullen återhämtar i den slutna delen. SSP är även bra att använda vid mycket kall väderlek för att kunna återhämta stridsvärdet med kortare intervall. Används främst av säkerhetsförband.
Luftlandsätta	Uppgift som innebär landsättning av personal och materiel med fallskärm eller luftfarkost.

Uppgift	Innebörd - syfte
Patrullera	Uppgift som innebär att rörligt bevaka eller övervaka viss terräng, objekt eller verksamhet i visst syfte.
Utgöra reserv	Uppgift som innebär att förband, materiel, transportmedel eller förnödenheter som inte omedelbart avses tas i anspråk för uppgift ställs i beredskap för alternativa och oförutsedda uppgifter och behov. Reserv löser inga uppgifter, utan tilldelas enbart beredduppgifter. Reserv benämns efter det förband ur vilket den avdelats, exempelvis bataljonsreserv, eller efter den uppgift den ska lösa, exempelvis minerings- eller tranportreserv eller efter de förnödenheter den ska tillhandahålla, exempelvis ammunitionsreserv.
Undsätta	Uppgift som syftar till att framrycka till angiven enhet och kunna skydda den, understödja dess lösande av uppgift eller möjliggöra enhetens urdragning. (Inte att förväxla med *understöd urdragning*)
Upprätta postering	Uppgift som syftar till att från angiven plats bevaka eller övervaka visst objekt, område eller verksamhet.
Upprätta vägspärr	Uppgift som syftar till att från angiven/angivna plats/platser i angivet syfte kontrollera rörelser till och från visst område eller objekt.
Utbilda	Uppgift som syftar till att öka annan enhets förmåga.
Utgångsgruppera	Uppgift som innebär att gruppera i syfte att uppnå ett gynnsamt utgångsläge för en kommande uppgift.

4.4 Funktionsuppgifter

Uppgift	Innebörd - syfte
Blockera	Åtgärder som syftar till att under begränsad tid hindra angripare från att utnyttja järnvägs-, luftfarts-, sjöfarts- eller väganläggningar. Omfattar kontrollerbara eller icke kontrollerbara mineringar, svårröjda hinder, demolering eller demontering av väsentliga komponenter, så att kvalificerade resurser erfordras för att anläggningen ska kunna utnyttjas.
Förstöra	Åtgärder som syftar till att under lång tid hindra angripare från att utnyttja viss infrastruktur eller vissa resurser såsom järnvägs-, luftfarts-, sjöfarts- eller väganläggningar. Omfattar bland annat sprängning och minering av anläggningar, vägbankar och konstbyggnader (broar, trummor, tunnlar, viadukter)
Marsch-underställa	Uppgift som innebär att förband under marsch lyder under chef för annat förband i frågor som rör marschen. Sådan chef disponerar förbandet för uppgifter som måste lösas för att marschmålet ska nås.
Marschera	Uppgift som innebär att förflytta förbandet. Leds av ordinarie chef.
Minbryta	I samband med strid öppna en eller flera passager, med högre risktagning, genom minerat område eller minfält. Efter minbrytning kan minor och annan oxa finnas kvar.
Minera	Planera, rekognosera, aptera, utplacera och protokollföra minering.

Uppgift	**Innebörd - syfte**
Minröja	Öppna en eller flera passager genom minerat område eller minfält genom att lokalisera, identifiera och oskadliggöra minor och annan oxa.
Minspana	Åtgärder för att hitta minfria områden och vägar samt i andra hand finna passager genom minerade områden eller för att fastställa om det finns minering, dess utbredning och gränser och om möjligt utläggningsmetod samt mintyper.
Rekognoscera	Uppgift som syftar till att inhämta information som kan användas inom ramen för förbandets förberedelser, exempelvis rekognoscering av förläggning eller övergång av vattendrag. Uppgiften kompletteras med rekognosceringsfrågor.
Reorganisera	Uppgift som genom återhämtning, personaltillförsel, materieltillförsel och vid behov omorganisation syftar till att så långt som möjligt återskapa ett förbands ursprungliga struktur.
Spana	Uppgift som syftar till att inhämta information utan strid. Syftet med uppgiften är att lokalisera, identifiera, verifiera eller dokumentera viss verksamhet, område eller visst objekt. Uppgiften kompletteras med spaningsfrågor.
Spärra	Åtgärder som syftar till att tillfälligt hindra angripare från att utnyttja järnvägs-, luftfarts-, sjöfarts- eller väganläggningar eller terräng. Omfattar kontrollerbara eller flyttbara mineringar, flyttbara demonterbara hinder. Spärr ska kunna tas bort på kort eller angiven tid. Röjningsskydd får inte användas.
Transportera	Förflytta förbandet. Leds av strategisk, operativ eller taktisk transportledare.
Ytövervaka	Uppgift som syftar till att övervaka specificerat område. Området observeras i regel från flera samordnade observationsplatser. Ansvarig chef må dock lämna delar av området utan ständig övervakning. Uppgiften kompletteras med spaningsfrågor.
Återhämta	Att återhämta syftar till att återställa ett förbands stridsvärde genom ersättning av förbrukade förnödenheter, materielunderhåll och bereda personalen sjukvård och vila. Återhämtning kräver något eller några dygn.
Övervaka	Uppgift som syftar till att systematiskt observera angiven verksamhet, objekt eller område. Syftet med uppgiften är att lokalisera, identifiera, verifiera eller dokumentera viss företeelse eller visst objekt. Uppgiften kompletteras med spaningsfrågor.

4.5 Elduppgifter för direkt och indirekt eld

Elduppgifter ges till eldenhet eller eldledare.

Elduppgift	Innebörd
Nedkämpa	Bryta motståndarens motståndskraft och stridsvilja på en viss plats, eller förstöra fordon, utrustning eller anläggning.
Nedhålla	Tvinga motståndaren att under viss tid avbryta pågående verksamhet och ta skydd.
Belysa	Underlätta verksamhet i mörker genom att med olika former av stridsfältsbelysning göra motståndaren, viss terräng eller objekt synligt för egna förband.
Förblinda	Begränsa motståndarens möjligheter att observera.
Avskärma	Begränsa motståndarens eller annan parts möjligheter till insyn i vår verksamhet.

4.6 Samordning av direkt eld

Begrepp	Innebörd
Eldområde	Område inom vilket vapen eller förband ska kunna avge eld.
Eld mellan … och…	Anger område där elden ska kunna avges mot upptäckta eller förväntade mål och platser där motståndaren bedöms vara grupperad.
Eld mot …	Eld avges i angiven riktning mot upptäckta mål och platser där motståndaren bedöms vara grupperad.
Skjutgräns	Anger säkerhetsmässiga gränser för elden med hänsyn till exempelvis egna förband, sidoordnade förband och civila.
Eldförbud…	Förbud att avge eld med angivna vapensystem. Kan kompletteras med att ange mot plats eller mot objekt.

4.7 Uppgifter för luftvärnsförband

Uppgifter till bataljon, kompani eller stridsgrupper.

Uppgift till förband	Innebörd
Skydda	Uppgift som syftar till att förhindra motståndaren att ingripa mot viss terräng, verksamhet eller anläggning så att syftet med den strid eller verksamhet som ska skyddas inte äventyras.
Bekämpa	Begränsa motståndarens handlingsfrihet i ett område, genom att tillfoga förluster av en viss resurs så långt det är möjligt beroende på de lokala förutsättningarna.
Hindra	Hindra motståndaren att genomföra angiven verksamhet i visst område.
Stör	Försvåra motståndarens verksamhet i visst avseende eller i visst område.
Delge mål	Inhämta och delge luft-, yt- eller indirekt eld-läget inom ett definierat område.
Samordna strid mot luftmål	Samordna resurser som kan upptäcka eller verka mot luftmål inom ett område.

Uppgift till enhet	Innebörd
Avge eld	Ges till eldenhet innehållande grupperingsplats, huvudskjutriktning eller måltypsprioritering.
Delge underrättelser	Ges till sensor innehållande grupperingsplats, huvudinhämtningsriktning eller måltypsprioritering samt mottagare.
Underrättelseleda	Ges till sensor med uppgift att samordna flera sensorer inom område innehållande grupperingsplats, huvudinhämtnings-riktning eller måltypsprioritering samt mottagare.

5. Beredskap

5.1 Grunder

Genom en lämpligt avvägd beredskap förbereder chefen kommande verksamhet.
Strävan ska vara att spara personalens krafter
utan att äventyra handlingsfriheten att lösa uppgifterna.

Beredskapen vid lägre förband regleras genom att beredskapsgrad anges för aktuella slag av verksamheter. Beredskapsgraden anpassas efter förbandets uppgift och beräknad förvarningstid samt efter den tid som behövs för att även de lägsta underavdelningarna ska nås av order.

Oavsett vilken beredskapsgrad närmast högre chef bestämt, är varje chef skyldig att - då så behövs - anbefalla högre beredskap vid underställda förband.

5.2 Stridsberedskap

<table>
<tr><th>Stridsberedskap</th><th>Innebörd</th><th>Anmärkning</th></tr>
<tr><td>Stridsberedskap l</td><td>Hela förbandet stridsberett</td><td></td></tr>
<tr><td>Stridsberedskap 2:00 min.</td><td>Halva förbandet stridsberett samt chef eller ställföreträdande chef stridsberedda.</td><td rowspan="3">Återstoden av förbandet stridsberett 00 minuter efter order.</td></tr>
<tr><td>Stridsberedskap 3:00 min</td><td>Personal för bevakning samt bemanning av pansarvärnsvapen i viktiga riktningar och understödsvapen för fast eld ska vara stridsberedda</td></tr>
<tr><td>Stridsberedskap 4:00 min</td><td>Personal för bevakning stridsberedda.</td></tr>
</table>

Förband är stridsberett när det är i sin stridsställning (motsv) och omedelbart kan börja lösa sin uppgift.

5.3 Eldberedskap för understöd med indirekta eldsystem

Eldberedskapen regleras för varje eldområde för sig.

Eldberedskap	Innebörd
Högsta eldberedskap	Eld ska kunna avges omedelbart.
00 min (0 h) eldberedskap	Högsta eldberedskap ska vara intagen 00 min (0 h) efter order.

Eldberedskap anges med antal pjäser: tid till eldgivning ska påbörjas. Om eldgivning ska kunna påbörjas omedelbart anges detta med H som står för Högsta eldberedskap.

5.4 Eldberedskap och eldtillståndsgrader för luftvärnsförband

Eldberedskap (Readiness state)

Eldberedskap för luftvärnsförband regleras med så kallade *Readiness State (RS)*, som även används internationellt. RS anger inom vilken tid förbandet ska kunna genomföra strid mot luftmål, det vill säga påbörja målfångning och eldgivning. Detta innebär att personell och materiell beredskap måste upprätthållas i sådan omfattning att nedanstående krav kan uppfyllas.

Beredskap	**Lvbataljon**	**Lvkvpluton**
Eldberedskap *(Readiness State)*	Beredskap att verka med eldenhet eller sensor	Beredskap att kunna genomföra strid mot luftmål
Red Alert	Målfångning ska kunna påbörjas omedelbart. Eld ska kunna avges snarast därefter.	
RS 1 (5 sek)	Eldenhet: Målfångning ska kunna påbörjas inom 5 sekunder. Eld ska kunna öppnas snarast därefter. Sensor: Målfångning ska kunna påbörjas omedelbart.	Red Alert ska kunna intas inom 5 sekunder under förutsättning att gruppen står i eldställning. I övriga fall gäller att Red Alert ska kunna intas snarast.
RS 2 (Används inte)	Används endast internationellt för system med beredskap mot TBM.	
RS 3 (5 min)	Red Alert ska kunna intas inom 5 minuter.	
RS 4 (30 min)	Red Alert ska kunna intas inom 30 minuter.	
RS TID (X minuter)	Red Alert ska kunna intas inom angiven tid.	
RS 0	Förbandet är inte operativt i strid mot luftmål. Genomför transport, återhämtning, vila, gruppering, omgruppering, underhåll eller har felfunktion.	

Readiness State 1 (RS 1) gäller om inget annat anges.

Eldtillståndsgrader (Weapons Control Status)

Rätten att öppna eld med luftvärnsförband.

Nivå	Innebörd
Fri eld *(Weapons Free)*	Eldenheter har rätt att öppna eld mot alla luftfarkoster förutom de som identifierats som egna *(Friend).*
Begränsat eldtillstånd *(Weapons Tight)*	Eldenheter har rätt att öppna eld mot de luftfarkoster som identifierats och uppfyller definitionerna för fientligt *(Hostile).*
Eldförbud *(Weapons Hold)*	Eldenheter får inte avge eld utom i självförsvar eller på direkt order från högre chef.

Eldförbud gäller om inget annat anges.

5.4.1 Bredskap för strid mot luftmål

Grunden för beredskapen är att bedöma sannolikheten för luftangrepp *(ARW, Air Raid Warning)*. Beredskapsgraden fastställs av högre chef för gällande operation och baseras på underrättelser och bedömningar av motståndarens förmåga, avsikt och möjlighet till luftangrepp.

Förändringar av ARW-nivån bör föranleda ett bedömande så att lämplig skyddsnivå kan intas på förbandet.

Beredskapsgrad	Innebörd	Åtgärder som kan vidtas
ARW WHITE	Attack inte sannolik	Inga särskilda åtgärder utöver normala rutiner behöver vidtas.
ARW YELLOW	Attack sannolik	Åtgärder för att minska risk för upptäckt och bekämpning ska vidtas.
ARW RED	Attack nära förestående eller pågående	Åtgärder för skydd och eller verkan vid luftangreppet ska vidtas. Olika delar av förbandet kan vidta olika åtgärder beroende på vilken uppgift som ska lösas

5.5 Marsch- och transportberedskap

Beredskap	**Innebörd**
Marschfärdiga	Marsch ska kunna påbörjas omedelbart.
00 min (0 h) marschberedskap	Marsch ska kunna påbörjas 00 minuter (0 timmar) efter order.
Högsta transportberedskap	Transport ska kunna påbörjas omedelbart.
00 min (0 h) transportberedskap	Transport ska kunna påbörjas 00 minuter (0 timmar) efter order.

5.6 Fältarbetsberedskap

Fältarbetsberedskap	**Innebörd**
Högsta spärrnings-, blockerings-, förstörings- eller mineringsberedskap	Spärrning, blockering, förstöring eller minering ska kunna påbörjas omedelbart och genomföras på kortast möjliga tid.
00 min (0 h) spärrnings-, blockerings-, förstörings- eller mineringsberedskap	Spärrning, blockering, förstöring eller minering ska påbörjas 00 min (0 h) efter order.
Minbrytningsberedskap 1	Anfallande, understödjande och minbrytande enheter är organiserade och grupperade för omedelbar insats. Detta innebär bland annat att samtliga maskinella minbrytningssystem är monterade på respektive fordon.
Minbrytningsberedskap 2	Anfallande, understödjande och minbrytande enheter är utsedda men inte organiserade och grupperade för omedelbar insats. Detta innebär bland annat att vartannat maskinellt minbrytningssystem är monterade på respektive fordon, övriga system är upplastade på lastbilsflak (motsvarande).
Minbrytningsberedskap 3	Anfallande, understödjande och minbrytande enheter är inte utsedda och inte organiserade och grupperade för omedelbar insats. Samtliga maskinella minbrytnings-system är upplastade på lastbilsflak (motsvarande).
Beredskap Minräddningsenhet *(MRT, Mine Rescue Team)*	Styrs i tid, ska kunna utgå 00 min (0 h) efter order.
Byggberedskap för fältarbeten (bro, väg, skydd)	Styrs i tid, ska kunna påbörjas 00 min (0 h) efter order.
Betjäningsberedskap (av utbyggda förbindelser)	Styrs i tid, ska kunna påbörjas 00 min (0 h) efter order.

Vid behov anges inom vilken tid spärrning, blockering, förstöring eller minering ska vara utförd, exempelvis *"Blockering utförd senast 2 timmar efter order".*

5.7 CBRN-beredskap

5.7.1 CBRN och TIM-hotnivåer

Hotnivån baseras på riskbedömning av sannolikheten för utsläpp genom olyckshändelse, vådabekämpning och medvetet utsläpp eller en attack. En klar distinktion ska göras mellan det hot som CBRN-vapen utgör och det som ett TIM-utsläpp *(Toxic Industrial Material)* kan vara upphov till.

Med industriell infrastruktur avses kärnkraftverk, inrättningar för kärnenergi eller biologisk forskning, kommersiell kemikalietillverkning, olika slag av gruvor, avfallsinrättningar, transportnätverk och kända anläggningar för produktion eller lager av kemiska, biologiska eller radiologiska ämnen som kan identifieras. TIM-hotnivåerna kan kompletteras med TIC (kemiskt), TIB (biologiskt) eller TIR (radiologiskt). Exempel: - *TIM/LÅG/TIR!*

Hotnivå	Sannolikhet	Beskrivning
Inget hot	Osannolikt	**CBRN:** Motståndare eller icke-statlig aktör har identifierats att varken ha CBRN-förmåga eller intention att angripa militära förband eller mål.
		TIM: Olyckor kan inte helt uteslutas trots att infrastruktur och säkerhetsnivå är god.
LÅG (Grön)	Tvivelaktigt	**CBRN**: Motståndare eller icke-statlig aktör har identifierats att ha CBRN-förmåga eller intention att angripa militära förband eller mål, men inga indikationer finns på att så skulle ske.
		TIM: Olyckor kan inte uteslutas trots att infrastrukturen och säkerhetsnivån är god.
FÖRHÖJD (Gul)	Möjlig	**CBRN**: Motståndare eller icke-statlig aktör har identifierats att inneha både CBRN-förmåga och intention för att kunna angripa militära förband eller mål.
		TIM: Ökad risk för olyckor med anledning av den infrastrukturens förfall och/eller allmän försämring av säkerheten.
HÖG (Orange)	Trolig	**CBRN**: Motståndare eller icke-statlig aktör har identifierats att inneha både CBRN-förmåga och intention för att kunna angripa militära förband eller mål och kommer troligen att göra så i närtid.
		TIM: Utsläpp kan ske med kort förvarning med anledning av bristande infrastruktur och/eller otillräcklig säkerhet.
MYCKET HÖGT (Röd)	Sannolik	**CBRN**: Motståndare eller icke-statlig aktör har identifierats att inneha både CBRN-förmåga och intention att angripa militära förband eller mål inom en bestämd tidsperiod och/eller mot ett specifikt mål.
		TIM: Omedelbar risk för utsläpp utan förvarning, med anledning av skador på infrastruktur och/eller brist på säkerhet.

5.7.2 CBRN-skyddsnivå

Strävan ska vara att endast behöva bära den CBRN-skyddsutrustning som utifrån riskbedömning är nödvändig. Chef ska anpassa CBRN-skyddsnivån för förbandet i förhållande till rådande CBRN-hotnivå, taktiskt läge, förbandets uppgift och bedömd risk.

En för hög intagen skyddsnivå kommer att sänka förbandets tempo och med tiden soldatens prestationsförmåga, men förbandet kommer troligen att överleva en attack. I det omvända förhållandet kommer förbandets rörelsefrihet och chefens handlingsfrihet att vara större, men risken för skador ökar vid en attack.

Skydds-nivå	Skyddsmask	Skyddsdräkt	Skyddssockor/-stövlar	Skyddshandskar
NOLL	Medförs i stridspackning	Medförs i trosspackning	Medförs i trosspackning	Medförs i trosspackning
ETT	Buren i stridsutrustning	Medförs i stridspackning	Medförs i stridspackning	Medförs i stridspackning
TVÅ	Buren i stridsutrustning	Påtagen	Medförs i stridsutrustning	Medförs i stridsutrustning
TRE	Buren i stridsutrustning	Påtagen	Påtagna	Medförs i stridsutrustning
FYRA	Buren i stridsutrustning	Påtagen	Påtagna	Påtagna

Bild 1 CBRN utrustningsregel.

Anmärkning:

- Tillägget - *Skyddsmask på!* - kan beordras oberoende av vilken skyddsnivå som tidigare beordrats.
- Beroende på läge och vilken uppgift som förbandet genomför, kan chef efter riskbedömning göra tillägget, - *Jacka öppen!* eller - *Jacka av!* vid skyddsnivåerna 2, 3 eller 4. Tillägget ska användas när värmestress är påtagligt. Kommandot innebär att jackans blixtlås öppnas eller att jackan tas av och medförs på enklaste sätt. Med C-underställ är det svårare att utföra, eftersom det är tänkt att bäras under fältuniformen.
- Skyddssockor bör tas på samtidigt med att C-stridsdräkt tas på.
- Anpassningar kan behöva göras, med hänsyn till om förbandet disponera ex. vis kollektivt CBRN-skydd eller om personal löser uppgifter inomhus.

Förbandschefer ges handlingsfrihet att själva anpassa utrustningsnivån, minska eller öka, med hänsyn till de lokala förutsättningarna.

Tillägget ”Skyddsmask på” kan beordras oberoende av utrustningsnivå.

Beroende på läge och vilken uppgift som genomförs kan förbandschef efter riskbedömning, göra tillägget ”Jacka (Dräkt) öppen” eller ”Jacka (Dräkt) av” vid utrustningsnivå 2, 3 och 4.

5.8 Stabsberedskap

Stabsberedskap nyttjas för att säkerställa både krav på ledning och uthållighet. Beredskapsgrad beslutas normalt av chefen, stabschefen (SC), vakthavande befäl (VB) eller chef för genomförandesektion. Respektive chef ger anvisningar för detaljer avseende bemanning och passning av lednings- och sambandssystem exempelvis genom Stående Stabsorder (SSO).

Stabs-beredskap	Exempel på situation	Innebörd	Exempel på bemanning
1 (Högsta /Röd)	Ny order. Omedelbara åtgärder krävs. Stridsledning. Stabsorientering.	Hela staben i tjänst.	Alla sektioner bemannade. Enskilda stabsmedlemmar kan vila enligt respektive sektionschef (motsv). Chef alt stf och SC i tjänst.
2:00 (Normal /Orange)	Normal verksamhet.	Huvuddel av staben i tjänst.	Alla sektioner bemannade. Ungefär en tredjedel av staben vilar enligt respektive sektionschef (motsv). Chef alt stf eller SC i tjänst.
3:00 (Låg /Gul)	Låg verksamhet.	Personal för uppföljning sektionsvis i tjänst.	VB vid sektion 2/3/4 jämte assistenter/signalister. Driftpersonal i tjänst. Ordonnanser i 10 minuters marschberedskap.
4:00 (Lägsta /Grön)	Rutinverksamhet utan krav på omedelbar ledning.	Personal för övergripande uppföljning och larmning i tjänst.	VB och assistent/signalist.

00 innebär att stabsberedskap 1 ska kunna intas 00 minuter efter order.

5.9 Passningsalternativ

Chef som upprättar signalnät kan för detta anbefalla passning enligt följande.

Passningsalternativ (PALT)	Passning
1	Ständig passning
2	5 minuter varje kvart
3	5 minuter varje halvtimme
4	10 minuter varje timme

Om inte annat anges sker passning de 5 (10) första minuterna i varje kvart, halvtimme eller timme. Chef kan bestämma andra tider för passning.

Passning innebär att signalist ska vara beredd på omedelbar mottagning och (eller) sändning av meddelande. Passningsalternativ och ändringar får i regel inte anges i klarspråk vid signalering.

Bilaga 1 Underlag för ordernamnbrickor

Exempel på ordernamnbrickor.

Tidgivn/Terrängori
1 ORIENTERING
Motståndaren
Parter/Civila
Uppg, syfte
målbild, GFI
Sidoförband
Understöd
Terräng/Minor/Sikt
2 Uppgift
Syfte
3 Genomförande
BESLUT
(Målbild)
INLEDN-DÄREFTER-
SLUTLIGEN
(med stridsgrpform)
ORDER
E-GRPCH (IE)
A B C D E
Insatsregler
Gränser
4 Uthållighet
5 Ledning

Tidgivn/Terrängori
1 ORIENTERING
Motståndaren
Parter/Civila
Uppg, syfte
målbild, GFI
Sidoförband
Understöd
Terräng/Minor/Sikt
2 Uppgift
Syfte
3 Genomförande
BESLUT
(Målbild)
INLEDN-DÄREFTER-
SLUTLIGEN
(med stridsgrpform)
ORDER
E F G H
Insatsregler
Gränser
4 Uthållighet
5 Ledning

Tidgivn/Terrängori
1 ORIENTERING
Motståndaren
Parter/Civila
Uppg, syfte
målbild, GFI
Sidoförband
Understöd
Terräng/Minor/Sikt
2 Uppgift
Syfte
3 Genomförande
BESLUT
(Målbild)
INLEDN-DÄREFTER-
SLUTLIGEN
(med stridsgrpform)
ORDER
Fordon/omgång
enskild
Insatsregler
Gränser
4 Uthållighet
5 Ledning

Bild B1.1 Exempel på ordernamnbricka för kompanichef, plutonchef och gruppchef
Försvarsmakten

Bilaga 2 Planeringsmetod – PUT (planering under tidspress)

Steg 1: Vad måste uppnås för att lösa uppdraget?		
1. Förstå uppdraget.	Slutsatser avseende: 1. Tillgänglig tid för planering. 2. Slutläget när uppdraget är löst. 3. Begränsningar i handlingsfriheten att lösa uppdraget. 4. Väsentliga osäkerheter och informationsbehov. 5. Samverkansbehov. 6. Omedelbara åtgärder. 7. Framgångsfaktorer.	Slutläget beskrivs i preliminär målbild.
Steg 2: Hur kan uppdraget lösas?		
2. Uppfatta situationen. 2.1 Civilläge. 2.2 Vårt läge och stridsvärde. 2.3 Motståndarens läge och stridsvärde. 2.4 Tredje parts läge. 2.5 Terräng, väder och sikt. 2.6 Styrkejämförelser. 2.7 Motståndarens handlingsmöjligheter.	Slutsatser avseende punkterna 3 – 6 ovan fylls på eller modifieras. Dessutom dras slutsatser avseende: 1. När mest gynnsamma styrkeförhållanden föreligger (omslagspunkter). 2. Motståndarens farligaste agerande i stort, sett mot vår förmåga att uppnå målbilden.	
3. Generera egna handlingsmöjligheter		
4. Definiera framgångsfaktorer. 4.1 Förstå helheten. 4.2 Definiera framgångs-faktorer.	Förteckning över de specifika faktorer i vår plan som bedöms leda till framgång.	
Steg 3: Hur ska detta uppdrag lösas?		
5. Utveckla en plan.	Utvecklas grundat på framgångsfaktorerna. Slutsatser avseende planens svagheter dras.	Uppdatering av preliminär målbild.
6. Spela på planen.		
7. Besluta.	Beslut om: 1. Att planen ska gälla. 2. Igångsättning av planens första steg.	Målbild fastställs.
8. Ta fram order och förbered stridsledning.		

Planeringsprocessen är indelad i tre separata steg. Det första steget omfattar moment 1 och syftar till att svara på frågan: ”Vad *måste* uppnås för att lösa uppdraget”.

Detta kräver att uppdraget från högre chef förstås till fullo. Att förstå uppdraget på rätt sätt är dock en större process än att bara tolka chefens vilja. Tolkningen kommer att påverkas av tidigare kunskaper och erfarenheter samt aktuella situationsfaktorer och målet som ska uppnås kommer att klarna efterhand som planeringen pågår. Därför föreskriver modellen att återkoppling kan ske när som helst tillbaka till moment 1 och justera den preliminära målbilden. Under steg 1 räcker det således med att göra sig en begränsad bild av vad som måste uppnås för att lösa tilldelat uppdrag.

Det andra steget i metoden omfattar moment 2-4 och syftar till att svara på frågan: ”Hur *kan* uppdraget lösas?”.

Detta kräver dels en målbild dels goda kunskaper om vilka resurser i vid bemärkelse vi och motståndaren disponerar och vad som kan åstadkommas med dessa resurser. Steget syftar till att ge en känsla av att ha en fullgod lägesuppfattning och förståelse för vad som är avgörande i den aktuella situationen.

Vid enskilt genomförd planering är det lämpligt att påbörja momenten i steg 2 i den ordning de kommer i manualen. Vid arbete i planeringsgrupp kan dock vissa moment göras parallellt i syfte att vinna tid. Parallellt arbete ger dock sämre helhetsförståelse hos planeringsgruppens medlemar och kräver gemensamma redovisningar av de parallellt genomförda momentens resultat för att medge god gemensam förståelse. Särskilt viktigt är att den planeringsansvarige chefen skaffar sig en god helhetsförståelse av situationen. Moment som är lämpliga att genomföra parallellt är 2.1 – 2.4.

Det tredje steget i metoden omfattar moment 5-8 och syftar till att svara på frågan: ”Hur *ska* detta uppdrag lösas?”

Detta kräver att det finns en plan som ”prövats” efter bästa förmåga och som befunnits trovärdig.

Om det är bråttom att komma igång med verksamheten på fältet och planering genomförs under tidspress, är det viktigt att inte driva detaljeringen av planen alltför långt innan man fattar beslut och ger order. Planen görs detaljerad bara för det inledande skedet, men kan vara mindre detaljerad för senare skeden. Detaljerna för dessa senare skeden utarbetas sedan av staben parallellt med att planens genomförande startar på fältet.

Vid integrerad planering är dialog med DUC särskilt viktig vid *framtagande av preliminär målbild* (mom 1) och *framtagande av plan* (mom 5). Särskilt gäller detta den första delen, det vill säga själva *genomförandeidén*. Dessutom bör DUC integreras in i *spel på planen* (mom 6) och *beslut* (mom 7).

Planeringsförteckning (fyrfältaren)

Syftet med en planeringsförteckning (fyrfältaren) är att samla alla ingångdsvärden från planeringen och sammanfatta dessa i *framgångsfaktorer*, *underrättelse- och informationsbehov (frågor till högre chef), begränsningar i handlingsfriheten* samt *omedelbara åtgärder*.

Planeringsförteckningen är ett levande dokument vilken uppdateras efterhand.

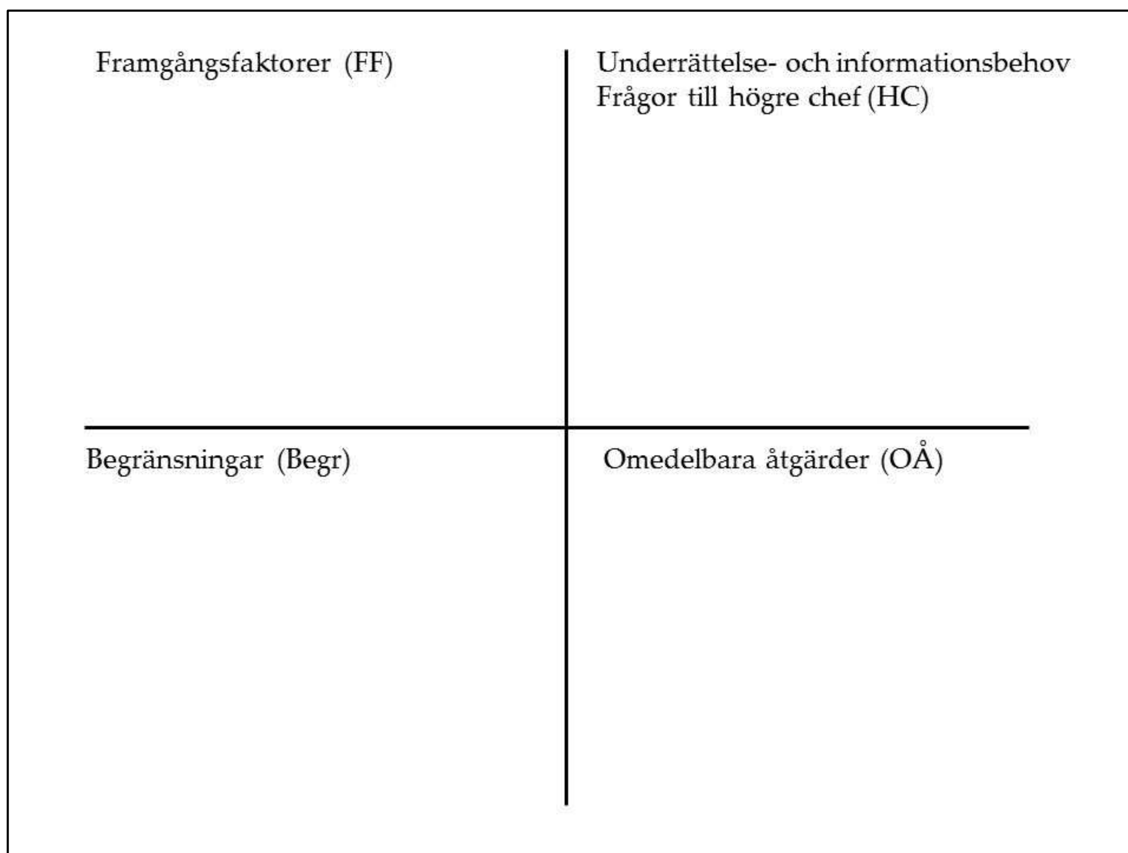

Bild B3.1 Exempel på fyrfältare. Försvarsmakten

Bilaga 3 Ordermallar

Inledning

Följande ordermallar omfattar det som minst bör vara med i en skriftlig order redovisat i lämplig ordning. Vid muntlig ordergivning tillkommer punkter som tidgivning och terrängorientering samt beskrivning av terrängmodell, vilka inte finns med i en skriftlig order på samma sätt. Se *bilaga 4 Exempel på agenda vid muntlig samfälld ordergivning (Kompani).*

Under punkt *”Orientering”* kan underpunkterna ges i den ordning som bäst och snabbast ger förståelse för beslutat genomförande.

Ordermall - Bataljon och brigad

1	**ORIENTERING**	
	Motståndaren	Fakta och egen bedömning avseende: Sammansättning, styrka, kännetecken, gruppering, pågående verksamhet, förmågor, handlingsmöjligheter och syfte.
	Parter och civila	Som påverkar vår uppgift.
	Egna förband	Högre chefs uppgift, målbild och genomförandeidé (1-2 nivåer upp). Sidoförbands läge och IGU, eget förbands IGU.
	Terrängen, väder och sikt	Fakta om terrängen, fältarbeten, väder, sikt samt bedömd påverkan av dessa.
	Stridsindelning	Underställda och avdelade förband till bataljonen. Här framgår också ev understöd av exempelvis artförband (Bataljonens interna stridsindelning anges under p 3b IGU)
	Chefens värdering	Framgångsfaktorer och viktigare slutsatser från bedömandet. Inte riktlinjer.
2	**UPPDRAG**	Eget förbands uppgift samt syfte. ”Vår bataljon ska senast tnr XXXXXX ha slagit motståndaren vid ÅBY (EN XX XX) i syfte att…”
3	**GENOMFÖRANDE**	
	Beslut i stort	Målbild: Slutläge då uppgiften är löst. Genomförandeidé: Grafisk och (eller) skriftlig presentation av stridens förande uppdelat i skeden. (Inledningsvis..därefter…slutligen). Kan vid behov förtydligas i en bilaga. Avgörande funktioner exempelvis fältarbeten och bekämpning presenteras i regel här.
	Riktlinjer	Övergripande och skedesvisa riktlinjer samt eventuella omfall.
	Indelning, gruppering och uppgifter	Uppgifter samt stridsindelning till samtliga DUC vid bataljonen. Order till staben ges vid behov.
	Inriktningar för funktioner	Här presenteras inriktningar för funktioner som inte nämns i GFI, förutom log och ledning. Följer skedesindelning i GFI. (Vid behov kan detta komma före IGU).
	Insatsregler	Här presenteras de insatsregler som är specifika för denna uppgift och deras innebörd.
	Samordning	Samordningsbehov som rör minst två förband. Kan omfatta gränser, samordningslinjer, tider för att påbörja vht, styrningar avseende ID/IK, mörkerhjälpmedel. Kan även innefatta tider när en order börjar gälla. Denna underpunkt ska hamna sist under ”Genomförande”.
4	**LOGISTIK**	
	Inriktning Logistik	Tjänstegrensvisa inriktningar av logistiken kopplat till skedesindelningen i genomförandeidén. Detaljer och styrningar kan utvecklas i bilaga.
5	**LEDNING**	
	Ledning	Inriktning av ledning kopplat till skedesindelningen i genomförandeidén. Styrs av ledningsbehov. Detaljer och styrningar kan utvecklas i bilaga.
	Ledningsstödsystemtjänst (inklusive sambandstjänst)	Inriktning av ledningsstödsystemtjänsten (sambandstjänsten) kopplat till skedesindelningen i genomförandeidén. Detaljer och styrningar kan utvecklas i bilaga.

Ordermall - Kompani

1 ORIENTERING	
Motståndaren	Fakta och egen bedömning avseende sammansättning, styrka, kännetecken, gruppering, pågående verksamhet, förmågor, handlingsmöjligheter och syfte.
Parter/Civila	Som påverkar vår uppgift.
Egna förband	Högre chefs uppgift, målbild och genomförandeidé (1-2 nivåer upp). Sidoförbands läge och IGU, eget förbands IGU.
Terrängen, väder och sikt	Fakta om terrängen, fältarbeten, väder, sikt samt bedömd påverkan av dessa.
Stridsindelning	Underställda och avdelade förband till kompaniet. Här framgår också eventuell understöd av exempelvis artilleriförband. (Kompaniets interna stridsindelning anges under p 3b IGU).
2 UPPDRAG/UPPGIFT	”Vårt kompani ska TNR…anfalla och ta norra delen…i syfte att…beredd skydda…”
3 GENOMFÖRANDE	
Beslut i stort, BIS	(Målbild vid behov) Inledningsvis, därefter, slutligen.
Riktlinjer, RIL	Övergripande och skedesvisa riktlinjer samt eventuella omfall.
Indelning, gruppering och uppgifter, IGU	Uppgifter till förbanden enligt stridsindelningen.
Egruppchefen	”Föreslår eldplan för… beredd nedkämpa…”
Plutonerna	”AQ... beredd…”.
Stab/trossplut	”Framrycker… beredd upprätta…”.
Insatsregler	De som är specifika för denna uppgift.
Samordning	Gränser, tider, ID/IK.
4 LOGISTIK	Styrningar för logistik kopplat till beslutet, till exempel samlingsplats för skadade.
5 LEDNING	Chefernas ledningsplatser kopplat till beslutet. Ev ändringar i sambandet.

Bilagor bifogas efter behov (såsom stridsledningsoleat och soldatkort).

Ordermall - Pluton

1 ORIENTERING **Motståndaren**	 Fakta och egen bedömning avseende sammansättning, styrka, kännetecken, gruppering, pågående verksamhet, förmågor, handlingsmöjligheter och syfte.
Parter/Civila	Som påverkar vår uppgift.
Egna förband	Högre chefs uppgift, målbild och genomförandeidé. De sidoförband som är viktiga för DUC att känna till.
Terrängen, väder och sikt	Fakta om terrängen, fältarbeten, väder, sikt samt bedömd påverkan av dessa.
Understöd	Direkt och indirekt eldunderstöd vid lösande av denna uppgift.
2 UPPDRAG/UPPGIFT	”Vår pluton ska TNR…anfalla och ta norra delen…i syfte att…beredd skydda…”
3 GENOMFÖRANDE **BESLUT**	 Inledningsvis, därefter, slutligen med eventuella riktlinjer och omfall.
IGU/KOMMANDO **Grupperna**	Uppgifter till förbanden enligt stridsindelningen. ”EA riktgrupp, framrycker…beredd…”
Insatsregler	De som är specifika för denna uppgift.
Samordning	Gränser, tider, ID/IK.
4 LOGISTIK	Logistik kopplat till beslutet och kompch styrningar.
5 LEDNING	Chefernas ledningsplatser kopplat till beslutet.

Bilagor bifogas efter behov (exempelvis stridsledningsoleat, soldatkort).

Ordermall - Grupp

1 ORIENTERING **Motståndaren**	 Sammansättning, styrka, kännetecken, gruppering, pågående verksamhet, förmågor, handlingsmöjligheter.
Parter/Civila	Som påverkar vår uppgift.
Egna förband	Högre chefs uppgift, målbild och genomförandeidé samt de sidoförband som är viktiga för DUC att känna till.
Terrängen	Fakta om terrängen, fältarbeten, väder, sikt samt bedömd påverkan av dessa.
Understöd	Direkt och indirekt eldunderstöd vid lösande av denna uppgift.
2 UPPDRAG/UPPGIFT	”Vår grupp ska framrycka till och försvara norra delen… minst intill … i syfte att… Beredd …”
3 GENOMFÖRANDE **BESLUT**	 Inledningsvis, därefter, slutligen med eventuella riktlinjer och omfall. ”Inledningsvis framrycker vi uppsuttet till… Därefter ska en omgång minera… och en omgång rekognosera tillbakaryckningsväg från… till… Slutligen ska gruppen…
UPPGIFT/KOMMANDO **Omgång/soldat**	Uppgifter till omgångar/enskilda enligt beslutet. ”Uppsittning! Första omgång beredd rekognosera … Andra omgång beredd minera…”.
Insatsregler	De som är specifika för denna uppgift.
Samordning	Gränser, tider, ID/IK.
4 LOGISTIK	Styrningar utifrån beslut och plutchefens order.
5 LEDNING	Plutonchefens ledningsplatser kopplat till beslutet.

Vid understöd av sidogrupp används Orientering–Skjutgräns–Kommando (OSK).

Ordermall - Marschorder

1. ORIENTERING **Motståndaren**	Fakta och egen bedömning avseende sammansättning, styrka, kännetecken, gruppering, pågående verksamhet, förmågor, handlingsmöjligheter och syfte.
Parter/Civila	Som påverkar vår uppgift
Egna förband	Högre chefs uppgift, målbild och genomförandeidé (1-2 nivåer upp). Sidoförbands läge och IGU, eget förbands IGU.
Terrängen, väder och sikt	Fakta om terrängen, fältarbeten, väder, sikt samt bedömd påverkan av dessa.
Stridsindelning	Underställda och avdelade förband till bataljonen. Här framgår också eventuellt understöd av exempelvis artilleriförband.
Chefens värdering	Framgångsfaktorer och viktigare slutsatser från bedömandet. Inte riktlinjer.
2. UPPDRAG	”Vårt kompani ska TNR …. gå marsch till… i syfte att… vid ankomst… beredd…”
3. GENOMFÖRANDE **Beslut**	MB, GFI.
IGU **Marschgruppering**	Marschordning, marschavstånd mellan enheter är… meter och mellan fordon … meter.
Marschväg	Utfart vid.., kolonnbildningspunkt (KP) vid…, marschväg över…, brytpunkt (BP) vid…, återsamlingsplats vid…, rast vid… och slutmål vid…
Skydd	Förpatrull ur…, flygvarnare i…, observation mellan… och…, igenkänning av egna förband…
Trafiktjänst	Vägmärkning…, vägvisning till uppsamlingsplats från…, marschhastighet… km/h, belysning (full-, avskärmad-, släckt-), kö- och tätskylt, uppmärkning fordon, åtgärder vid felkörning.
Avmarschtid	Klockslag för avmarsch. KP passeras med tät kl…
Insatsregler	Specifika för denna uppgift.
Samordning	Övrigt som behöver samordnas som inte nämns på annan plats, exempelvis gränser

4. LOGISTIK	Styrningar för logistik kopplat till beslutet. exempelvis samlingsplats för skadade vid…
5. LEDNING	Chefers ledningsplatser kopplat till beslutet. ”XX01 finns i.., XX02 finns i..”. Eventuella förändringar i sambandet. Passningsalternativ samt radiotystnad regleras här.

Bilagor till order (Annex)

Bilagor till order används oftast på brigad, bataljon och högre förband. På kompani- och plutonsnivå används bilagor i regel endast i form av stridsledningsoleat.

Bilagor litteras löpande efter behov eller så används mall enligt nedan. De bilagor som som inte nyttjas stryks. Underbilagor (Appendix) används vid behov.

Bilaga	Rubrik	Underbilagor/ Underrubriker	Nato bet samt kommentarer
A.	Genomförande	A-1: Grafisk målbild (oleat/skiss) A-2: Genomförandeidé (oleat/skiss) A-3: Stridsledningsoleat (Omfattar i regel endast stridledningsoleat och vid behov målbild och GFI i skiss/oleatform)	Concept of Operations
B.	(Organisation samt Lednings- och lydnadsförhållanden)	B-1: Stridsindelning B-2: Ledningsstruktur (Framgår i regel under pkt 3 b och behöver då inte anges i bilaga)	Task Organisation and Command Relatioships
C.	(Indelning, gruppering och uppgifter)	Framgår i regel i pkt 3 c och behöver inte anges i bilaga.	Forces, Missions/ Tasks
D.	Underrättelse- och säkerhetstjänst	D-1: Motståndarens läge och h-möjl D-2: Inriktning D-3: Inhämtningsuppgifter D-4: Undbehov D-5: Underlag för RFI D-6: Rapporter/delgivning D-7: Säkerhetstjänst	Intelligence (*Denna bilaga styrs i STANAG 2014 Annex E*)
E.	Insatsregler	E-1: Gällande lista över insatsregler E-2:Administration och meddelandehantering	Rules of Engagement
F.	Beredskap	F-1: Stridsberedskap F-2: Marschberedskap F-3: Övrig beredskap	MSS tillägg
G.	Indirekt bekämpning	G-1: Indirekt bekämpning G-2: Bekämpningsoleat	Fire Support (*Denna bilaga styrs i STANAG 2014 Annex F*)
H.	Luftförsvar	H-1: Luftrumssamordning H-2: Luftmålsbekämpning H-3: Helikopterverksamhet H-4: UAVverksamhet	Air Operations (*Delar av denna bilaga styrs av STANAG 2014 Annex F*)
I.	Ledning	I-1: Ledningsplan	MSS tillägg
J.	Skydd		Force protection
K.	*RESERV*		
L.	Psykologiska operationer		Psychological Operations
M.	*RESERV*		
N.	*RESERV*		
O.	Informationsoperationer		Information Operations
P.	Telekrigföring		Electronic Warfare
Q.	Ledningsstödssystem.		Communications and information systems (*Denna bilaga styrs i STANAG 2014 Annex I*)

R.	Logistik	R-1: Hälso- och sjukvård R-2: Teknisk tjänst R-3: Förnödenhetsförsörjning R-4: Logistikledningsoleat	Logistics (*Denna bilaga styrs i STANAG 2014 Annex H*)
S.	Kommunikationer		Movements (*Denna bilaga styrs i STANAG 2014 Annex L*)
T.	Geoinfo, METOC	T-1: Geografisk information T-2: Meteorologi och oceanogrofi	Environmental Support
U.	CBRN-skydd		Operations in a NBC Weapons Environment
V.	Search, rescue and recovery	V-1: Search and rescue (SAR) V-2: Combat search and rescue (CSAR) V-3: Evasion and escape V-4: Recovery	
W.	Civil- militär samverkan	W-1: Civil bedömning W-2: Viktiga civila organisationer W-3: Särskilda samverkansbehov	
X.	Press- och Informationstjänst		Public Affairs
Y.	*RESERV*		
Z.	*RESERV*		
AA.	Juridik		Legal
BB.	Träning och utbildning		Training and Mission Rehearsals
CC.	Dokumentation och rapportering		
DD.	Reserv		
EE.	Fältarbeten		Military Engineering (*Denna bilaga styrs i STANAG 2014 Annex G*)
FF.	Ekonomi		Financial Support
GG.	Allierade förbands procedurer		Non-Nato Force Procedures
HH.	Personaltjänst		Personnel Administration
II.	RESERV		
JJ.	*RESERV*		
KK.	*RESERV*		
LL.	RESERV		
MM.	Erfarenhetshantering		Lessons learned
NN.	Taktik- och teknikanpassning		
OO.	*RESERV*		
PP.	Militärpolistjänst		Military Police
RR. / XX.	*RESERV*		
YY.	Referenser	YY-1: Definitioner och förkortningar YY-2: Litteraturförteckning och referenser	Miscellaneous
ZZ.	Sändlista		Distribution

Bilaga 4 Exempel på agenda vid muntlig samfälld ordergivning (Kompani)

Start på ordergivning	Tidgivning (e-grpch). Syftet med ordergivningen.
Orientering om visuella hjälpmedel under ordergivningen	Skisser med förklarande text – egen GFI. Olika handlingsmöjligheter – skisser. Motståndarens organisation ned till grupp med kapacitet. Motståndarens mest troliga plan. Sambandstablå.
Orientering	
Generellt	Vår bataljon ska som del av brigaden genomföra ….. i område….. Slutsatser ur högre chefs bedömande….
Väder och ljus	Utdrag från BatO. Slutsatser avseende: Vind – påverkan på rök, påverkan på räckvidder. Temperatur – konsekvenser. Sikt, Ljus, mörker, skymning – fördelar-nackdelar, påverkan. Molnhöjd – konsekvenser. Nederbörd – konsekvenser.
Terrängen	Orientering Ta fram kartan, terrängorientering, rama in området. Peka på viktig terräng – fastställ UPK och UPM. Överför UPK och UPM till egen stridsplan, skiss eller terrängmodell. Slutsatser Generell beskrivning av terrängen. Information från bataljonens terrängvärdering. Egna slutsatser. Viktig terräng Observation och eldområde. Skydd och skyl. Konstgjorda och naturliga hinder. Framryckningsvägar.
Motståndaren	Övergripande En och två nivåer upp. Styrkor och sammansättning Var motståndaren är och med vilka förband. Kapaciteter Stridsvagnar, stridsfordon, pvrb, indirekt eld, mineringar, försvarsgrupperingar, flyg och hkp.

	Var motståndaren är i detalj inom vårt område. Förstärkningsmöjligheter Hur motståndaren kan förstärkas i vårt område. Syftet med motståndarens strid Det mest troligaste eller mest sannolika syftet med motståndarens strid. Motståndarens mest sannolika stridsplan Vad gör motståndaren när…..om vi…..? Motståndarens manöverplan. Hur ser det ut? V isualisera. När kan vi förvänta oss stridskontakt Observation. Pvrb och IE. Direkt eld.
Civila och andra aktörer	Hämtas ur BatO – slutsatser i eget område.
Egna förband	Två nivåer upp. Uppdrag och syfte. Brigaden ska …. i område ….. Målbild och GFI. Egen bataljon. Uppdrag och syfte. Vår bataljon ska….i område….. Målbild och GFI. Framgångsfaktorer. Prioriteringar. IGU på sidokompanier samt eget kompani.
Uppdrag	Vårt kompani ska…..anfalla/fördröja/försvara…. I syfte att…..beredd…..
Genomförande	
Målbild och GFI samt RIL	När vi löst uppgiften är …… Inledningsvis, därefter, slutligen Skedesindelning Visualisera på skiss, terrängmodell
Indelning, gruppering och uppgifter (IGU)	Order. Uppgifter till underställda enligt stridsindelning
- Egrpch	Detta är orderpunkten för e-gruppch (om man låter e-grpch utarbeta eldplan har man gett den uppgiften tidigare) • Framrycker med…..vid…..till….. • Nedkämpar motståndaren….. • Nedhåller därefter ….från ….till….kl….till…. • Beredd…..

- 1-4.plut	• AQ….beredd… • BQ….beredd…
- Kvm	Detta är orderpunkten för kvartermästaren (kvm) (om man låter kvm utarbeta plan för logistik har man gett den uppgiften tidigare). • Förbereder ersättning av….vid…. • Förbereder TOLO vid…..från det att….. • Samverkar med S4 avseende…..
- Stab- och trosspluton	(Ges om möjligt tidigare i syfte att låta C St/Tr plut förbereda logistiken) • Framrycker med…..bakom…..vid….till…. • Grupperar….understödjer….. • Beredd…..
- Underställda eller understödjande förband	Samverkan med dessa förband är redan löst (exempel på order till PI-plut) • BP framrycker….med….bakom….till… • Minerar….. • Spränger….. • Utför fördröjande fältarbete….vid….. • Beredd…..
Insatsregler	Gällande för denna uppgift.
Samordning	<u>Gränser</u> Gränser till sidokompanier och inom kompaniet. Delges även (helst) efterhand i terrängen. Visualisera på skiss, terrängmodell. <u>Tider och beredskap</u> Här anges om förbandet ska vara marschfärdigt, stridsberett eller om beredskaper ändras exempelvis stridsberedskap 1 från kl….. <u>Gemensamma styrningar</u> Marschordning. Vapenalternativ. Omfattar även styrningar avseende särskild utrustning. Mörkerförberedelser.
<u>Logistik</u>	Resurser. Underhållsvägar (Gröna vägar). TOLO/ ersättning. Bärgning. Sjukvård. Samlingsplatser. Transportresurser. Helikopterlandningsplatser. Krigsfångar.
<u>Ledning</u>	<u>Chefens ledningsplan</u> Ska för DUC beskriva var chefen har ledningplatser samt var behovet av ledning finns i olika skeden.

	Uppgifter till stf kompch Regleras ofta i SO. Bör omfatta exempelvis: - Passar och rapporterar på BatL. - Passar och samverkar med sidokompani. - Förbereder och leder….t ex marsch, förläggning, skydd och bevakning i samand med…. - Följer upp och vid behov leder understödet med…..vid…. Anropssignaler Tillfälliga ansropssignaler i samband med stridsindelningar. Anropssignaler till underställda eller understödjande förband. Åtgärder vid störning Regleras normalt av bataljonens SO. IK och märkning Regleras normalt av SO. Tillfälliga stridsindelningar kan kräva särskilda lösningar. Utmärkning av underställda eller understödjande eller sidoförband. Bataljonschefens ledningsplan Som orientering om batch finns i kompaniets område.
Samverkan	Enligt uppkomna eller fastställda samverkansbehov.
Kontroll	Kontroll av att DUC förstått uppgiften, exempelvis genom att repetering sker.

Bilaga 5 Nato lednings- och lydnadsförhållanden

I multinationella insatser under Nato-befäl tillämpas av Nato fastställda lednings- och lydnadsförhållanden. Dessa beskrivs i Natos *Allied Joint Publication 3 (AJP-3)*. I denna bilaga återfinns en beskrivning av dessa olika förhållanden samt dess innebörd för svenska förbandschefer som till exempel får sig tillfört ett utländskt ingenjörförband.

Innebörden av de olika förhållandena skiljer sig avsevärt från innebörden av *underställd*, *understödjande* respektive *lyda under*.

Full Command *(FULLCOM)* innebär befogenhet för överordnad militär chef att ge uppdrag eller uppgifter till underställda chefer, omfattande alla aspekter av militära insatser med tillhörande administrativ och logistisk verksamhet. Full Command är alltid en nationell suveränitet som aldrig kan ges en internationell styrkechef. Begreppet används i samband med ledning av organisatoriska enheter som exempelvis bataljon.

Operational Command *(OPCOM)* innebär befogenhet beviljad en chef att

- Tilldela uppdrag eller uppgift.
- Ändra uppgift till underlydande chefer.
- Avdela och omfördela förband för en insats.
- Utöva och delegera erforderlig *Operational Control*, *Tactical Command* samt *Tactical Control*.

Operational Command är den högsta befogenhet som kan tilldelas multinationella enheter som utövar befäl över svenska förband i internationella insatser.

Operational Command medger inte förändringar i en enhets grundläggande organisation.

Delar av ett förband kan däremot användas på olika sätt i de fall detta inte påverkar förbandets möjligheter att utföra nya uppgifter eller att nyttjas i ett annat område. *Operational Command* innebär inte övergripande ansvar för logistik och administration utan särskilda direktiv.

En bataljon som får *Operational Command* (*OPCOM*) över ett kompani från en annan bataljon kan i princip betrakta detta kompani som underställt. *Operational Command* innebär inte, utan särskilda direktiv, ansvar för logistik och administration. Logistikunderstöd i form av exempelvis drivmedel samt vatten för att lösa tilldelade uppgifter kan dock förekomma.

Bataljonen kan ge uppgifter till kompaniet och även avdela en pluton att lösa en annan uppgift så länge den ligger inom ramen för kompaniets normala uppgifter. exempelvis kan ett stridsvagnskompani som bataljonen fått *Operational Command* över delas upp i plutoner som tilldelas skyttekompanierna för att genomföra strid. Bataljonen kan då delegera *Operational Control*, *Tactical Command* eller *Tactical Control* av dessa plutoner till kompanicheferna.

Bataljonen kan dock inte beordra kompaniet att genomföra tillfälliga stridsindelningar eller andra organisatoriska förändringar inom kompaniet. *Operational Command* kan

användas när en bataljon tilldelas ytterligare ett stridande kompani för att lösa en stridsuppgift.

Operational Control *(OPCON)* är befogenhet delegerad till en chef att leda tilldelade förband för att genomföra vissa uppgifter eller uppdrag som vanligtvis begränsas avseende funktion, tid och rum. *Operational Control* innebär också att utöva eller delegera *Tactical Command* eller *Tactical Control* över tilldelade förband. Denna befogenhet innefattar inte rätten att nyttja underenheter ingående i tilldelade förband för andra uppgifter. *Operational Control* innebär inte, utan särskilda direktiv, ansvar för logistik eller administration. *Operational Control* ger möjlighet för en chef att använda ett förband inom ramen för erhållen uppgift. De begränsningar som av överordnad eller annan nation vidlagts förbandet, får dock inte överskridas och ska alltid framgå då uppgift tilldelas.

En bataljon som får *Operational Control (OPCON)* över ett kompani eller pluton från en annan bataljon har fått detta för att kunna lösa en viss uppgift. Det kan också finnas begränsningar avseende under hur lång tid samt i vilket område som kompaniet eller plutonen får användas. Bataljonen kan endast ge uppgifter till kompaniet eller plutonen som helhet och kan inte avdela del till någon annan verksamhet. Ett kompani kan dock inom ramen för sin uppgift lösa denna på flera täter.

Bataljonen kan vid *Operational Control* ge *Tactical Command* eller *Tactical Control* över tilldelat kompani eller pluton till en av bataljonens kompanichefer. *Operational Control* kan användas när en bataljon tilldelas ett kompani för en särskild uppgift under viss tid exempelvis ett ingenjörkompani som understödjer med fördröjande fältarbeten.

Tactical Command *(TACOM)* är befogenhet delegerad till en chef att ställa uppgifter till tilldelade förband för att genomföra det uppdrag som givits av högre chef.

Att utöva *Tactical Command* får inte innebära att ett förbands ledningsstruktur förändras på grund av användningen av förbandets underenheter. *Tactical Command* innebär inte ansvar för logistik eller administration.

En bataljon som får *Tactical Command (TACOM)* över ett kompani från en annan bataljon får detta i samband med ett uppdrag från högre chef. *Tactical Command* innebär då att man endast kan ge uppgifter till kompaniet som ligger inom ramen för uppdraget från högre chef. exempelvis kan bataljonen få *Tactical Command* över ett skyttekompani för att genomföra en sökoperation. Skyttekompaniet kan då ges uppgift att genomföra en yttre avspärrning under sökoperationen men det kan inte ges uppgift att eskortera en underhållstransport när sökoperationen är genomförd.

Om bataljonen tilldelas en pluton som man har *Operational Command* eller *Operational Control* över så kan ett kompani inom bataljonen få *Tactical Command* över denna pluton för att lösa en viss uppgift under viss tid.

Ett kompani under *Tactical Command* kan inte delas och behåller alltid sin ledningsstruktur.

Om bataljonen får *Tactical Command* över en pluton kan denna befälsrätt inte delegeras till ett kompani. Kompaniet kan endast få *Tactical Control* över denna pluton.

Tactical Control *(TACON)* innebär detaljerad – och vanligtvis lokal – samordning samt uppföljning av förflyttningar som behövs för att genomföra uppdrag eller lösa erhållna uppgifter.

Tactical Control får delegeras av chef som erhållit *Operational Command* eller *Operational Control* och innebär begränsad rätt att lösa en bestämd uppgift. *Tactical Control* innebär inte ansvar för logistik eller administration.

En bataljon kan få *Tactical Control (TACON)* över ett kompani som löser en uppgift given av högre chef. Bataljonen ansvarar då för samordning av rörelser samt försvar. exempelvis kan högre chef ha gett ett militärpoliskompani i uppgift att omhänderta personer i ett visst objekt i bataljonens ansvarsområde medan bataljonen säkrar och spärrar av runt detta objekt. *Tactical Control* innebär då att militärpoliskompaniet löser sin uppgift på egen hand men bataljonchefen samordnar alla rörelser i området genom befäl.

Bilaga 6 Nato Task Verbs

I multinationella insatser under Nato-befäl finns behov av att använda gemensamt definierade uppgiftsställningar. Nato har fastställt ett antal sådana i *STANAG 2287 Nato Task Verbs (Edition 1) 5 July 2006*.

I denna bilaga återfinns de viktigast uppgiftsformuleringarna. Det är i multinationella sammanhang inte möjligt att nyttja svenska definitioner av uppgifter då de i vissa fall skiljer sig åt i hög grad men också att Nato har fler variationer av liknande stridsuppgifter.

Här redovisas endast *Term* och *Definition and Measure*.

Term	Definition and Measure
Advance to Contact	(Conduct an) offensive operation designed to gain or re-establish contact with the enemy
Ambush	Conduct a suprise attack by fire from concealed positions on a moving or temporarily halted enemy
Arrest	To seize and hold a person under authority of the law
Attack	Take offensive action against a specified objective
Attack by Fire	Engage an enemy with direct fires, supported by indirect fires, without closing in with him
Block	Deny enemy access to a given area, or to prevent his advance in a particular direction
Breach	Break through or secure passage through an enemy defence, obstacle, or fortification
Bypass	Manoeuvre around an obstacle, position, or enemy force to maintain the momentum of advance
Canalize	Restrict enemy movement to a narrow zone
Capture	Gain possession of specified enemy personnel, materiel or information
Clear	Remove all enemy forces and eliminate organized resistance in an assigned area
Contain	Restrict the freedom of manoeuvre of an enemy force to a specified area
Control	Maintain physical influence over a specified area to prevent its use by an enemy
Counter-Attack	Attack against an enemy attacking force
Cover	Provide security for the main force by intercepting, engaging, delaying, disorganizing, deceiving the enemy, while also observing and reporting information, before he can attack, observe or defend. Operate independently of main force.
Defeat	(To) diminish the effectiveness of the enemy, to the extent that he is either unable to participate in combat or at least cannot fulfil his intention
Delay	Prevent an enemy force arriving at a specified location either for a specified length of time or until a specified time or event
Demonstrate	Deceive the enemy by making a show of force without seeking contact

Term	Definition and Measure
Deny	Prevent enemy use of a specified thing
Destroy	Damage an object or an enemy force so that it is rendered useless to the enemy until reconstituted
Disengage	Break contact with the enemy
Disrupt	Break apart an enemy´s formation and tempo, interrupt the enemy timetable, cause premature and/or piecemeal commitment of forces
Envelop	Pass around or over the enemy´s defensive position to secure objectives to enemy´s rear
Escort	Accompany and protect
Exfiltrate	Withdraw through or around enemy positions without detection
Exploitation	An offensive operation that usually follows a successful attack and is designed to disorganize the enemy in depth
Feint	Deceive the enemy by seeking contact but avoiding a decisive engagement
Fix	Prevent an enemy from moving any part of his forces from a specified location for a specified period of time
Follow and Assume	Follow a force conducting an offensive operation, and be prepared to continue the mission if the lead force is fixed, or otherwise unable to continue
Follow and Support	Follow and support a lead force conducting an offensive operation
Guard	Protect the main force by fighting to gain time, while also observing and reporting information. Operate within fire support range of main force
Infiltrate	Move a force into or through areas under enemy control without detection
Interdict	Keep an enemy force out of range so that it cannot be used effectively against a friendly force
Isolate	Seal of an enemy force from its sources of support, to deny it freedom of movement, and prevent it from having contact with other enemy forces
Locate	Determine the position of a specified thing
Neutralize	Render an enemy temporarily incapable of interfering with the operation
Occupy	Position a unit in a specified area without enemy opposition
Penetrate	Break through enemy defence and disrupt the defensive system
Pursue	Catch or cut off a hostile force attempting to escape, with the aim of destroying it
Recover	Extract a friendly force element or materiel from a location not under friendly control, with or without force
Retain	Keep possession of a terrain feature to ensure it is free of enemy occupation or use
Retire	Move a force, out of control, away from enemy
Screen	Observe, identify, and report information on threats to the main force. Only fight in self-protection
Secure	Gain possession of a position or terrain feature, with or without force, and to make such dispositions as will prevent its destruction or loss to enemy action

Term	Definition and Measure
Seize	Clear a designated area and obtain control of it
Support by Fire	Engage the enemy by direct fire in support of another manoeuvering force
Suppress	Temporarily degrade an enemy capability to enable a friendly action
Turn	Force an enemy from one direction of advance to another
Withdraw	Disengage from the enemy and move in a direction away from the enemy.

Inte medtagna:

Advance in Contact	use Attack or other more specifik task
Assault	see Seize etc
Attrit	not specific
Blind	see Suppress
Combat Search and Rescue	see Recover
Counter-Attack by Fire	a tactical graphic rather than a distinct mission
Counter-Reconnaissance	not a distinct mission, see Cover etc
Cut-Off	see Interdict, Pursue, Isolate
Deceive	see Demonstrate, Feint
Delay Until (a specific time)	a tactical graphic rather than a distinct mission
Dislocate	see Disrupt
Defend	not specific
Draw	see Demonstrate, Feint
Find	use Locate
Hold	use Retain
Link-Up	see Penetrate etc
Lure	see Demonstrate, Feint
Move	may be tactical or administrative, but does not require further definition
Protect	see Retain, Secure, Escort
Push	see Block
Reduce	use Destroy
Scout	use Locate
Withdraw Under Pressure	a tactical graphic rather than a distinct mission

Bildförteckning

Bild nr	Omfattning	Tecknare eller fotograf	Notering
0	Omslag	FMV/GP, Ingrid Ärfström	Avtal mellan FM och FMV.
1.1	Chefen samordnar	Wolfgang Bartsch	Avtal upprättat av MSS.
1.2	Uppdragsutvärdering	Försvarsmakten	Saknar verkshöjd.
3.1	Grafiskt BIS	Försvarsmakten	Saknar verkshöjd.
B1.1	Ordernamnbrickor	Försvarsmakten	Saknar verkshöjd.
B3.1	Fyrfältare	Försvarsmakten	Saknar verkshöjd.
1.1	Chefen samordnar	Wolfgang Bartsch	Avtal upprättat av MSS.

Källförteckning

I den här utgåvan av handboken har följande källor använts:

Regler, bestämmelser och handböcker som påverkat innehållet i denna handbok

Arméreglemente Taktik 2013, ändring 1 (AR Taktik 2013 Ä1).

Arméhandbok Begrepp och förkortningar (AH Begrepp 2016).
Stabsreglemente för Försvarsmakten (StabsR 2 FU) 1998. HKV 1997-11-12 09833 TFD 97048. *(Ersätts av H FM Stabtjänst)*

Handbok Försvarsmaktens Publikationer 2015 Ä1.

Övriga källor inom Försvarsmakten:
FM RappB. HKV skrivelse 2007-06-21, Ö/U 09 500:70679.
FM Underrättelsehandbok Rapportskrivning 2015 (FM UndH Rapp 2015).
Nomenklatur Ledning 2014 (Nomen Led FU 2014).
Nomenklatur Operationer (Nomen OP), HKV skrivelse 2015-12-18 Försvarsplan 2016, bilaga 5, FM2015-9295:3.
Metodhandbok Ledning Bataljon, 2008

Utländska källor:
Standard Nato Agreement, STANAG, 2287 Task verbs, (Edition 1) 5 July 2006.
Allied Administrative Publication, AAP 06.
US Department of Defense (DOD) Standards, MIL-STD-2525D.

Källor under produktion:
H Stabstjänst Grunder 2016

Arbetsgrupp

Publikationen är framtagen vid Markstridsskolan.

Mj Andreas Jonsson, manusförfattare
Mj Mats Walldén, redaktör, manusförfattare.
Övlt Stefan Eriksson, sakkunnig
Mj Peter Torgén, sakkunnig
Kn Pontus Gyhagen, sakkunnig

Arméhandbok Ledning syftar till att likrikta ledning och begrepp vid ledning av våra arméstridskrafter och markstridsförband.

AH Ledning vänder sig till:

- chefer och stabsmedlemmar vid armé- och markstridsförband,
- elever under utbildning till chefer och stabsmedlemmar vid armé- och markstridsförband samt
- utbildare, tränare och utvecklare vid Försvarsmaktens förband, skolor och centra.

FÖRSVARSMAKTEN

107 85 STOCKHOLM
www.forsvarsmakten.se